

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

NIELS MØLLER
VALDEMAR VEDEL

GAD

Niels Møller . Valdemar Vedel
Brevveksling

Valdemar Vedel og Niels Møller. Fotografi omkring 1918.

NIELS MØLLER
VALDEMAR VEDEL

Brevveksling 1885-1915

Udgivet ved Knud Bøgh

G·E·C GADS FORLAG

KØBENHAVN 1959

*Udgivet med støtte fra
Statens almindelige Videnskabsfond
af
Det danske Sprog- og Litteraturselskab*

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN

I anledning af forfatteren Niels Møllers 100-årsdag 11. december 1959 har Selskabet ønsket at mindes et af sine stiftende medlemmer og har ment at kunne gøre det ved offentliggørelsen af et udvalg af de to venner *Niels Møllers* og *Valdemar Vedels* brevveksling gennem 30 år. Man har ikke tilstræbt nogen fuldstændig udgivelse af det bevarede brevmateriale, som dels findes hos fru Gudrun Bure, dels i Det kongelige Bibliotek, men har valgt at sætte grænsen ved 1915, idet hovedvægten i brevstoffet så afgjort ligger i tiden op til dette år.

Udgivelsen er forestået af Niels Møllers tidligere sekretær, bibliotekar ved Det kongelige Bibliotek, mag. art. *Knud Bøgh* under tilsyn af overbibliotekar, dr. phil. *H. Topsøe-Jensen*.

Til *Statens almindelige Videnskabsfond*, som har stillet de fornødne bevillinger til rådighed, retter Selskabet en varm tak. Ligeledes bringes en tak til fru *Gudrun Bure*, født *Vedel* og fru *Nanna Nørlund*, født *Møller* for den beredvillighed, hvormed materialet er stillet til disposition.

Det danske Sprog- og Litteraturselskab

INDHOLD

Indledning.....	I
Udvalgte breve 1885-1913	9
Niels Møller: I Dybet. Til Vald. Vedel 1915.....	97
Tidstavle.....	101
Noter.....	102
Navneregister ved Albert Fabritius.....	105

Plancher

Vald. Vedel og Niels Møller. Foto omkr. 1918.....	Titel
Brev fra Vald. Vedel 14. marts 1887.....	16
Brev fra Niels Møller 18. marts 1886 (o: 1887).....	17

Når sømanden i gamle dage gik op gennem Grønnegade i Troense, sås det straks, at han hørte til en anden slægt end de fastboende. Landmanden og håndværkeren bevægede sig på en anden måde end søfareren, der skred frem i sin blå trøje. Hans holdning, vejrbitte lød og fjerne, lidt sammenklemte øjne viste, at han havde sejlet med de sydfynske skonnerter på de syv verdenshave og nu blot var hjemme som en gæst fra søen.

Til den race hørte Niels Møller, der voksede op i Troense som skippersøn. Faderen sejlede på England og Østersøen. Både før og efter sin konfirmation var sønnen med som skibsdreng på skonnerten og fik derved et realistisk syn på sømandslivet. Det bestod ikke alene i en heroisk kamp med elementerne, det sortladne hav, men mindst ligeså meget af kedsomhed: vagter ved roret i lange nætter, søsyge, sprukne hænder, gigtkrogede fingre. Faderen holdt af bøger. De mange stunder, hvor sejl fartøjet måtte ligge og vente på vind, havde gjort ham til en ivrig læser. En af sønnens første bøger blev krøniken om Carl Magnus. Engelsk lærte han ved at læse kaptajn Marryat. Som kontorist på Retsskriverkontoret i Svendborg kom han til at deltage i vinterens mange skovauktioner, hvilket medførte barske og festlige slædefarter ud på landet, hvor man tit blev siddende i sneen. På disse ture havde han nu sin Holberg og Blicher med til læsning i ledige øjeblikke. Det var således ikke fra en ensidig sydfynsk idyl Niels Møller i 1879 drog

til København for med støtte fra præsten i Brejninge og baronen på Valdemars Slot at tage studentereksamen og derpå begynde de egentlige studier.

Valdemar Vedel tilhørte en af de gamle aristokratiske embedsslægter. Som søn af Udenrigsministeriets ansete direktør Peter Vedel voksede han op i Københavns førende kredse. I hans barndomshjem, villaen i Rosenvænget på Østerbro, kom biskop Monrad og fru Heiberg, Julius Lange og Georg Brandes, og på stierne mellem vængerne — hvor der endnu græssede køer og geder — havde han som dreng set H. C. Andersens lange skikkelse, og kunne daglig møde excellencen Krieger, når han i slobrok gik med breve til postkassen.

I det strengt borgerlige, men meget frisindede hjem kom naturligvis mange fremmede diplomater, ligesom modernens svenske slægt også bragte en luftning fra den store verden med sig. Man abonnerede på udenlandske blade og tidsskrifter; så mens Niels Møllers første læsning var folkebøger og »Børnene i Nyskoven«, voksede Valdemar Vedel op med »Journal des débats« og »Revue de deux mondes« og havde således et helt andet udgangspunkt for sin tilværelse. I det vedelske hjem var der om aftenen højtlæsning af »Hovedstrømninger« og Ibsens skuespil. De lå og ligesom brændte på bordpladen, skrev Vedel senere: »Ingen har øvet dybere Virkning paa min aandelige Udvikling end han«.

Vedel og Møller lærte hinanden at kende hos den juridiske manufaktur, hvor de to studenter mødte hver formiddag og gjorde deres pligt overfor brødstudiet. Men det var de frie litterære studier, som ejede deres hjerter. De tog filosofikum hos Harald Høffding og i de følgende år var de deltagere i hans »aftener« ude på Frederiksberg, hvor de bl. a. mødtes med Johannes Jørgensen og Viggo

Stuckenberg. Herude i Høffdings stuer med billeder af Spinoza og Kant på væggene sad de unge rundt om professorens klædebetrukne bord, diskuterede og lod sig vejlede. Det var i de år, Høffding arbejdede på sin etik med dens lære om fællesskabet og om, at den enkelte er til for at tjene helheden. Dens ideal er den gode borger.

Etik for den liberale vælgerforening, sagde spotterne. Men sådan stod den ikke for disse unge i de år. Dens forfatter var dem et mønster på uselvisk og ustanselig forsken, han stillede en rent menneskelig moral op imod den teologiske, hævdede kravet til den enkelte om selvbeherskelse og selvudvikling. Vedel har talt om hans stemmes »underklang af noget så alvorligt prøvet og gennemlevet«, og når han talte om den kosmiske livsfølelse, der hos moderne mennesker skulle afløse religiøsitet, følte den unge student »som indviedes han selv til at bygge med på det nye rige«. Her var altså en filosofi, man kunne leve på, ja, måtte leve på, for sådan følte Niels Møller det i endnu højere grad, som det fremgår af hans store anmeldelse i »Illustreret Tidende« 12. aug. 1888, hvor han fortolker sin lærers bog i stor og heroisk ånd: »Det kan da heller ikke forundre, om man faar et noget mørkt Syn paa Livet under denne Læres Herredømme. Der skal atlantiske Skuldre til at bære den Verden af Forsagelse, Hensynet til alle andre læsser paa en, og ingen tør forarge sig over, at den, der bøjes under Byrden, ikke vandrer med leende Mund.« Fra denne artikel går der tråde til det følgende års digte, der også er så tyngede af livsanskuelse.

De to Høffding-disciple bestod deres juridiske embeds-eksamen i 1887 og havde dermed gjort deres pligt, Vedel overfor sin familie og dens embedstradition, og Møller overfor den kreds, der havde støttet ham fra dengang han hjemme på Tåsinge havde vist sine evner.

Ligesom de overstod eksamen samme år, debuterede de to samtidig, 1888, Niels Møller med digtsamlingen »Efteraar« og Vedel med romanen »Stavnsbaand«. I digtsamlingen møder vi naturens kræfter, den vilde brutale natur, havets vælde og gru, stormens hærgen, ilden, kloderne i rummet — og på samme tid, manden, mennesket, der taler til sig selv, snart søgende glemsel i døden, snart anspændende sine kræfter til kamp mod uretten. Båden i havets kog og manden ved dens ror er digtenes hovedsymbol. Det er en kunstfuld digter og et anspændt pligtmenneske, der kæmper med de højeste og sværeste temaer i verdenskunsten: Sibilla persica, Crepuscolo, Prometheus, Timon — motiver fra Shakespeare, Aiskylos og Michelangelo:

Store ånder vil jeg mane. Sig mig hvad er tidens tanke?
Skoven suser eders tale! Havet synger eders sang!

Var Niels Møllers vers så at sige tidløse, blev Vedels debutroman et barn af 1880'erne, de år da Henrik Ibsens skuespil bragte dyb bevægelse i unge sjæle. »Rosmersholm«, der kom 1886, var tragedien om idealisten, der ville stå udenfor partierne og ønskede at skabe adelsmennesker om sig, »glade adelsmennesker«. Vedels roman overfører Ibsens sublime drama til det gamle København og fortæller historien om, hvor svært det er for den sidste blege spire af en bog- og byslægt at kæmpe med i dagens strid.

Mens Ibsen stanser, da sjælene løfter sig til flugt bort fra jordelivet, begynder den yngre først, hvor højtiden hører op og hverdagen begynder. Den norske tragedie er blevet indsnævret til borgerskabet mellem Østerbro og Gotersgade. Her er også en kvinde, der som en naturkraft trænger ind i de stille stuer, hun driver også sin Rosmer til at virke »for alt det nye, der gryede i Tiden«, virke »så vi

bliver fri Adelsmennesker«. Men overgangen fra hans tidligere skyggeliv i læsen og skriven knækker ham. Stavnsbåndet i ham er for stærkt, ligesom slægten, fortiden, samvittigheden var det på den norske herregård. Ligeså fast bygget og konsekvent Ibsens tragedie var, ligeså flimrende og urolig er Valdemar Vedels ungdomsroman. De talrige rammende iagttagelser, tankernes og billedernes strøm danner ingen situationer, intet perspektiv, ingen mennesker. Al den ånd og intelligens, der er nedlagt i den 23-åriges bog peger mod en anden bane end digterens.

Fra sine tidligste år havde Vedel haft megen fortrolighed med dansk og svensk digtning. Hans svenske mormor havde været hyldet på vers af ingen ringere end Tegnér og Almqvist, og hans moder blev i en ung alder enke efter »Phantasterne«s digter Hans Egede Schack, inden hun ægtede Peter Vedel. Den svenske og danske romantik blev derfor naturligt Valdemar Vedels første arbejdsområde. Allerede i 1890, 25 år gammel, blev han dr. phil. på »Guldalderen i dansk Digtning«, en undersøgelse af de førende strømninger i dansk romantik og nogle portrætrids af dens største digtere. Som det fremgår af brevene, forelagde forfatteren sit manuskript for studiefællen — ligesom han havde gjort det med roman-udkastet. Hvad sagde nu denne bog venen?

Da brevene tier om svaret, må man gå til Møllers anmeldelse i Letterstedts tidskrift 1890, og her møder man den reservation overfor den hjemlige og snævre digtning, der også kommer frem i brevet af 19.8.1890 (»— dansk litteratur. Jeg kan blive så led ved den«). Selv den danske Guldalders digtning blev blot en sommerfugleflagren i en lukket have, ikke en mågeflugt over verdenshavet. I vers- og sprogbehandling stod den højt, men tomheden truede, når det gjaldt tro og tanker, og det er sjælstilstanden og tanke-

stoffet, som Vedel søger under digtet. Men kunsten er eet, de livsværdier, der bærer den et andet, svarer Niels Møller. Vedel har

kun øje for digtets indre. Det ydre, formen, ordvalget, versenes klang, sprogkunsten, hele digtets legeme går kun i ringe grad ind under hans definition. Han siger, at vi ved digtet Aladdin åbenbart ikke forstår en samling bogstaver, men det sjæleliv de udtrykker. Selv om ikke just bogstaverne, så mene vi i hvert fald den bestemte samling ord, disse sætninger, disse rytmer og rim. Der kan ikke sættes andre i deres sted, uden at digtet taber sin duft . . . Det er ordenes som det lader, ligegyldige valg og tilfældige klang, der i sådanne tilfælde har skabt et kunstværk.

Denne passus (hvis sidste sætning hentyder til et andet eksempel, Wordsworths sonetter) viser Møller som den professionelle verskunstner overfor psykologen og idéhistorikeren. Vedel søgte det fælles i enkelthedernes mylder, ledte efter sammenhæng, jagede efter loven. Men, svarede arbejdsfællen: »Den æstetiske glæde har ingen lov. Fællesskab slår den ihjel . . . Et stort digt er en sjæl i sin ensomhed«.

I disse ord opstilles et mål, der er et andet end det Valdemar Vedel fortrinsvis søgte i sine værker fra hine år. I de fire bind om Middelalderens kulturidealer: By og Borger, Helteliv osv. skulle han komme til at studere de typiske fællestræk, de stående typer i udviklingen. Man har endog betegnet dette værk som en forløber for den moderne sociologi. Niels Møller gik den modsatte vej, koncentrerede sig om den enkelte digter, hans vers, hans ord og rytmer. Det var derfor naturligt, at han fortrinsvis blev oversætteren og i de år udsendte sine gendigtninge af Aiskylos, Sofokles,

Browning og Shakespeare — digterne fra de to store søfartsnationer, som særlig talte til hans sømandssind.

Dette er forhistorien og baggrunden for de følgende breve mellem de to arbejdsfæller, der kom fra hver sit hjørne af verden, fra embedsmandsvillaen i Rosenvænget og fra de lave huse i skipperbyen. Denne brevveksling mellem to meget reserverede temperamenter begynder som et arbejdsfællesskab og ender som et venskab. Først Vedels prøvende ord i januar 1887: »For jeg synes, De og jeg har saa mange Interesser og Sympatier fælles, at det kun kunde glæde og gavne os begge, om vi holdt sammen«. Og derpå studenterkammeratens ligeså dæmpede gentagelse med variation af det anslåede tema: »Jeg håber som De på, at vi kan komme til at holde noget sammen, arbejde noget i fællig og have nytte og fornøjelse deraf.«

Det blev ikke et venskab i stærke farver som det mellem Johannes Jørgensen og Viggo Stuckenberg, to der også kom til Høffdings aftener. Vedel og Møller var ikke stemningsmennesker, her er ingen bratte brud eller brændende erklæringer. Det er breve mellem to lærde, der skriver uhøjtideligt om oplevelser og læsning. Når de udveksler meninger om hinandens bøger, er det ikke »to sjæle, een tanke«. Ejheller bruger man komplimenter, højst afbødende vendinger som når Møller forbereder Vedel på, at han vil bruge spydske ord i sin anmeldelse af »Guldalderen« og gerne vil vide, om den anden mener, han har været for glubsk. Når man så ser artikelen efter, bliver man næsten lettet over, at den dog ikke var så spydsk og glubsk, selvom den opstillede et andet mål. Denne oprigtighed var arbejdsfællen indforstået med, for da Niels Møller ikke hidtil havde ytret sig om bogen, gav han ham frit slag ved at betegne taushed som en »hensynsløs Hensynsfuldhed«.

I det private ses de at være meget tilknappede, og det virker næsten ceremonielt, når Vedel gratulerer til den andens forlovelse. Men når det gælder forskning og digtning, spørges der uforbeholdent og gives svar — også uforbeholdent.

Med årene ser man, hvordan denne intellektuelle tankeudveksling bliver noget mere. I et brev fra 1903 er det ligesom Vedel træder et skridt nærmere og ytrer sin bekymring over »at se Dem saa forhærdet og indmuret i Deres dumpe Tungsind . . . det er mig en saadan Smerte, at jeg synes, De bliver mer og mer borte for mig«. På baggrund af brevenes meget tøjlede og underbetonede sprogbrug virker det ligeledes dobbelt stærkt, når Niels Møller endelig i 1909 kommer ud af reservationen og takker venen for »et venskab, lad mig sige det engang, som har været en af mit livs bedste lykkegaver«, en indstilling der får den fulde klang i digtet til Vedels 50-årsdag.

Knud Bøgh

Rosenvænget Tvervej 3.
28. Febr. [1885]

Kjære Møller

Da jeg er temlig forkølet og derfor nødig gaar ud, og da jeg desuden ikke ved, naar jeg kan træffe Dem, skriver jeg Dem til. Jeg vil gøre Dem et Forslag, som rimeligvis ved første Øjekast vil forekomme underligt, men som jeg dog tror kunde være baade morsomt og lærerigt for os begge at følge.

Det er allerede en Del Tid siden, jeg af Neergaard ved »Tilskueren« fik Anmodning om at skrive en Artikel om »Zola« til den Serie Karakteristiker, som er begyndt med G. Brandes: Arne Garborg. Indtil nu har jeg ikke haft Tid til at tage fat derpaa; men jeg vil nu spørge om De kunde have Lyst til i Fællesskab med mig at gennemstudere — i al Ro og Mag og mindre for Artiklens end for vor egen Udviklings Skyld — Zola og at vi derpaa søgte ved fælles Kræfter at sætte noget sammen om ham.

Jeg tror, vi maatte kunde have baade Udbytte og Morskab af sammen en for en at gennemstudere Romanerne og diskutere deres Teknik, Karaktertegning, Udviklingen osv. — Det skulde mere være herfor end for Artiklens Skyld, med hvilken det ingen Jag har.

Det værste er naturligvis at faa fat i Bøgerne; thi jeg ialfald har ingen Lyst til købe dem — med Undt. af L'Assommoir som jeg anser for ubetinget den bedste. Men

det kommer vi vel ogsaa nok udover: Noget er i Samfundet, andet i Studenterforeningen, atter andet paa det kongelige Bibliothek (nl. de kritiske Skrifter, hvorfra jeg har læst: Mes haines) og saa er der jo Lejebibliotheker. —

Nu beder jeg Dem altsaa tænke herpaa og jeg haaber ikke Deres Interesse for engelsk Poesi er saa eksklusiv at De kaster Vrag paa det Franske. — Jeg er hjemme hele Dagen efter 1. — Jeg vil ikke gerne have det her omtalte bragt videre ud.

Deres
I Haabet

V. Vedel.

Paaskedag. [5.4.1885]

Kjære Møller!

Da jeg foreslog Dem dette om Zola, anede jeg ikke, hvor optaget Deres Tid og Interesser iforvejen vare. Men da jeg nu ser, at 1 Maaned ikke er Dem tilstrækkelig til at faa gennemlæst 1 Bind, og altsaa kan regne ud at de 22 Bind vil optage omtrent 2 Aar, ser det unægtelig noget haabløst ud. Misforstaa mig ikke! Jeg vilde fremdeles intet hellere end at min oprindelige Plan kunde realiseres, men da det maa være færdigt til Midten af Juli, skrevet og alt, tror jeg igen at burde henstille til Dem, om De mener, det vil kunne lykkes. Da jeg gaar her og spilder min Tid uden at kunne tage fat paa noget bestemt andet Arbejde, forstaa De, at jeg gerne vil have Klarhed og Orden i Sagen.

Deres
V. Vedel.

Jeg velsigner daglig Deres Skønskrift og Orden ved Læsningen af Romerret.

Kjære Niels Møller!

Gad De komme ud og spise til Middag hos mig paa Fredag Kl 5? Her kommer ikke mange Mennesker. Hvis De har noget Bind Carducci, De vil laane mig, vil jeg gerne have, De tog det med. Jeg ved aldrig naar De kan træffes.

Deres

V Vedel

29/6 86.

Kære Vedel!

Tak for Deres venlige Indbydelse. Denne Gang ser jeg mig heldigvis i stand til at modtage den, skønt De har truffet til at finde den næsttravleste dag i den ganske termin, der for os varer måneden ud. — Det er forhåbentlig ikke en galamiddag, De stævner mig til? — Jeg skal tage et par af Carduccis bøger med ud til Dem.

Deres hengivne

Niels Møller

7. Jan. 87

Kjære Niels Møller

Maa jeg ønske Dem til Lykke. Hvor De maa føle Dem lettet. Forresten mærkede jeg mod Slutningen med Beklæggelse, hvorledes den juridiske Gift ogsaa trængte ind i Deres uskyldige Sjæl, saa De enddog indlod Dem paa, hvad juridisk hedder Juraens Realitet. Jeg ved om mig selv at jeg altid pligtskyldig har holdt mig til Formaliteten (Examen). — Jeg haabede en af Dagene at kunne sende

Dem min »Snoilsky«, som jeg længes efter at høre Deres Mening om. Men nu rejser De vel sagtens lige hjem til Taasinges Kødgryder, saa man ikke faar Dem at se for det første. — Men naar De saa kommer hjem, vil De saa ikke se ud til mig eller maa jeg se til Dem. For jeg synes, De og jeg har saa mange Interesser og Sympatier fælles, at det kun kunde glæde og gavne os begge, om vi holdt sammen. Men sommetider tænker jeg, at De ser mig lidt over Hovedet, fordi jeg er nogle Aar yngre end De. Eller — hvem ved? — fordi jeg ikke er Taasinger eller i det mindste Fioniensis?

Stakkels Kraft, Gud ved om han faar Laud? Jeg skal nu op sammen med Deres Ven Krarup. Maatte nu hans juridiske Solglans ikke helt formørke mit Lægmands Maaneskin!

Deres hengivne

Vald. Vedel

Endnu engang til Lykke fra en Puppe, som ligger indspundet i Jus! Jus! Jus!

Troense, Tåsinge 20 jan 87.

Kære Vedel!

Tillad mig allerførst at ønske Dem til lykke med, at De heldig er sluppen den nedrige jus af kløerne, og dernæst at bede Dem undskylde, at jeg ikke strax besvarede Deres venlige brev til mig, og endelig at takke Dem for tilsendelsen af Deres artikel om Snoilsky. Jeg har endnu ikke villet læse den, fordi jeg nu selv kommer til at give mig af med ham, idet »Ill. Tid.« har opfordret mig til at skrive noget om ham. Det er mig en stor glæde at have Deres artikel, fordi det dels vil være mig kært at læse den i og for sig,

og så også fordi det altid er behageligt at have forgængere i et arbejde. Kender De noget andet læseværdigt om Snoilsky (G. Br^s artikel kender jeg) så gør De mig en tjeneste ved at meddele mig noget derom ved lejlighed — men måske der så findes henvisninger i Deres egen afhandling, så vil jeg jo i sin tid selv kunne se det. Jeg ser, De har anført titlerne på Snoilskys digtsamlinger ovenover; listen er vel komplet?

Jeg håber som De på, at vi kan komme til at holde noget sammen, arbejde noget i fællig og have nytte og fornøjelse deraf. Nu kommer jeg, om ikke vinteren hindrer mig, til Kbhvn — jeg antager d. 27 og får så forhåbenlig fat i Dem.

Jeg driver blidelig herhjemme og vandrer langsomt gennem Carlyles udgave af Cromwells breve og taler. Hele den puritanske tid har jeg, som De ved, forelsket mig i på det sidste, og de lævninger, tiden har sparet af hvad Cromwell skrev og sagde, er sikkerlig noget af det interessanteste, der findes fra den tid.

Havde Kraft mon i alvor ventet sig andet end et haud? Der var næppe nogen af dem, han læste sammen med, der nærrede så højt flyvende planer for hans vedkommende. — De kom ikke, som De skrev, op sammen med Krarup. Er der gået nogen fra?

Kære Vedel, hvor falder De dog på, at jeg skulde se Dem over hovedet, fordi De er yngre end jeg? Jeg har gået i stum undren over denne udtalelse og ransaget mig selv ganske flitteligen, men finder ikke, hvorved jeg kan have foranlediget en sådan antagelse hos Dem. At den er grundfalsk — derom beder jeg Dem i hvert fald være forsikret. —

Deres hengivne
Niels Møller

Tirsdag 15/2 [1887]

Kjære Møller

Maa jeg rigtig ønske Dem til Lykke. Jeg blev saa fornøjet paa Deres Vegne, — skønt jeg jo for min egen Skyld ikke har noget at glæde mig over, at De nu rimeligvis helt svigter mig, især da jeg ikke har den Fornøjelse at kjende Deres Forlovede. Bare De vilde gøre denne Frygt til skamme. Jeg havde sendt Dem et Par Ord i Lørdags, om De vilde have spist her i Søndags, men med fejl Adresse, og nu forstaar jeg nok, at De i alle Fald var for optaget.

Forresten kan jeg sige Dem at jeg havde Dem mistænkt, for i Lørdags saa jeg Dem 2 Gange, en Gang med Dame — meget oprømt og optaget saa De ud —, anden Gang ventende.

Deres hengivne

V. Vedel

Deres Forlovede har jeg ingen Ret til at lykønske, skønt jeg nok tror, jeg havde Grund dertil.

Mandag 14/3 87.

Kjære Niels Møller!

Vilde De gøre mig den store Tjeneste at læse igennem medfølgende 2 Capitler af en Fortælling, jeg er begyndt paa, men ikke tør rigtig gaa videre i, før jeg faar en »uvillig« Skønsforretning over Begyndelsen. Det, jeg vil vide, er altsaa ikke om Fortællingens Hovedidé osv., som De ej kan se af dette Brudstykke, men om Tonen, Stilen, Fortællemaaden er umulig eller ikke. Jeg har villet give concrete menneskelige Stemninger, virkelige complicerede Mennesker ikke disse sædv. »Masker«. Det er selvfølgelig kun rent foreløbigt Udkast. — De forstaar, det gælder for

mig at vide, hvordan det taer sig ud for en Udenforstående; når man sidder midt i det, kan man ej vide, hvad der er bleven udtrykt eller hvad man lægger i af sin egen Vidende. For ikke at gøre Figurerne til ulevende, afsluttede Karakteristiker, er jeg vist gaaet til modsatte Yderlighed, at de flyder ud. Ogsaa har maaske min Skræk for at knytte Fortællingen sammen i faste Scener opløst den for meget i Fragmenter. Jeg vilde have saa meget af Livets fragmentariske forvredne Tegning i det, og saa douce, lidet udprægede Farver som mulig. —

— Jeg ser, De idag har Deres »Snoilsky« i I[llustreret] T[idende]. Jeg har ikke læst det. Gud trøste Dem om De siger det modsatte af min Artikel. Jeg skal idag gaa ind og læse den. —

Endnu en Gang: det jeg vilde, De skulde se, er om det er meget kedeligt at læse, undertiden for vidtløftigt, andre Steder for sjudsket og uforstaaelig kortfattet; om der er baade Bredde og Tegning deri, om Scenerne lever, om Menskerne taler, om min Psykologi er construeret eller naturlig. For derpaa beror jo meget, om jeg vil gaa videre, og hvordan jeg vil gøre det.

Da jeg ikke ved, når »Geisten« kommer over mig til at fortsætte, vilde jeg gerne have Uhyret igen, naar De har læst det.

Deres heng.

Vald. Vedel.

fredag. d 18 marts 1886 [3: 1887]

Kære Vedel!

Undskyld, at jeg først nu svarer Dem; jeg havde noget at bestille, som jeg skulde være færdig med til igår aftes, ellers havde De hørt fra mig før.

Såvidt jeg kan kontrollere det, synes jeg, at psykologien i Deres fortælling er rigtig, navnlig forekommer det mig, at der er meget fint i Deres redegørelser for stemningsovergangene; der er i grunden kun ét punkt, hvor jeg følte lyst til at gøre opposition, nemlig i beretningen om det første brud. Jeg kan ikke få i mit hovede, at et ældre menneske som Henrik, der er en fin mand og har omgåedes i hvert fald en søster i lang tid, skulde lade sig rive hen til at foreholde Dagny, at hun har taget hans familie fra ham og sådannoget. Tilmed da de to har haft samvær med hinanden ikke så kort endda, så han ikke kan overrumples af hendes onde lune og må være bleven vant til at »tage hende« i sådanne forhold. At han blev mut og indvendig rasende — det kan jeg forstå, ikke at han bærer sig af som et fruentimmer.

Jeg kan ikke lide Deres fragmentariske fortællemåde. Historien kommer formeget til at ligne et landskab af muldvarpeskud, om jeg må bruge dette udtryk. Jeg kan ikke se, at det, De vinder derved, opvejer, hvad De taber. Tidligere sagde man at historieskrivning kun var en slags romanskrivning, jeg vil hellere vende det om og sige, at romanen skal være historie. Men jeg tror ikke, De vilde synes om en historisk forfatter, der, i stedet for at ordne sit stof om de historiske knudepunkter som centre med mellembegivenhederne som prologer og epiloger, indlod sig på den annalistisk-fragmentariske skrivemåde. Det er jo ikke blot en fortælling af begivenhederne, man fordrer af historikeren, en forklaring er ligeså nødvendig, og det er denne et tydeligt perspektiv i skildringen giver bedre end mange ord. Det undrer mig forresten, at De knapper forelskelses- og forlovelsestiden så brat af — tiden mellem »det første ord« og vielsen — eller at De i hvert fald ikke knytter tråde fra denne tid ind i det følgende; det kan dog ikke fejle, at der

Mandag 14/3 87

Kjære Niels Niels!

Wilde De gøre mig den store Tjeneste at læse igennem
medfølgende 8 Capitler af en Fortælling, der er begyndt paa,
men ikke har rigtig gaaet videre, for jeg faar en skilley-
Skrivelse om Begyndelsen. Det jeg vil vide, er
aldrig ikke om Fortællings Hoved-De'ns, endvidere om
de af disse Parter stikker, men om Tonen, Stilen, Fortæl-
maaden er interessant eller ikke. Jeg har vist givet
concreta mundtlige Samtaler, hvilke compliceret blev
næsten ikke disse sære karakterer. Det er selvfølgelig
den rene forløbet ledet. - De fortæller, det gælder
for mig at vide hvordan det har sig ud paa en Metaphorisk,
når man sidder med det, kan man sig det, hvad
de er blivt indigt eller hvad man legger. af sin egen
Fidus. Som ikke at gøre sig selv til uinteressant,
afsluttet Karakterer, er jeg vist gaaet til modstand
lyst, at de flyder ud. Og der har man en
Skand paa at kugler Fortælling sammen i nogle Scener
opført de paa sig i Fragmenter. Jeg vilde have en
mye af Litteraturskildringens forvejen Tegning, det
og saa drøge, lidt udtrykt herom som muligt.
- jeg er De 187 her Dens "Suority"; J. T. jeg
har ikke læst det. Gud velsigne Dem om De siger det med det

fredag. d 18 marts 1886.

Kære Vadel!

Undskyld, at jeg først nu svarer Dem; jeg havde meget at bestille, som jeg skulde være færdig med til igår aften, men havde de hørt fra mig før.

Såvidt jeg kan kontrollere det, synes jeg at psykologien i deres fortælling er rigtig, navnlig kommer det mig, at der er meget fint i deres udtalelse for stemningsreguleringen, der er i grunden kun et punkt, hvor jeg følte lyst til at gøre opmærksomhed; betragtning om det første brud. Jeg kan ikke få i mit hoved, at et alder menneske som Henrich, der er en fin mand og har omgærdet i hele fald en søster i lang tid, skulde lade sig rive herud til et forholdsvis Dagny, at hun har taget hans familie for ham og sådanne. Tilmed der de to har haft sammen med hinanden ikke så kort tid, så hun ikke kan overvinde af hendes onde hjerne og nu være bleven vant til at "tage hendes" i sådanne forhold. At hun blev smilt og indvandt nærmest det kan jeg forstå, men at hun bliver sig af som et fruentimmer.

Jeg kan ikke lide deres pragmatisk fortælling. Historien kommer frem til at ligne et landskab af misforståelser, som jeg nu ligger dertil.

i denne tid sås mange frø både til godt og ondt, som spirer frem og bærer frugt i ægteskabet og væsenlig bestemmer dettes karakter og udfald.

Den næste anke, jeg har, er over Deres dialog. Den kommer De absolut til at gøre noget mere ud af. Hvis De f. ex. vil se i samtalen mellem moder og søn i første kapitel — en scene, jeg ikke ret forstår, at De har lagt så megen vægt på — forekommer det da ikke Dem selv, at replikerne er for få og farveløse og lidet karakteriserende? Jeg synes også, jeg kan mærke, at De ikke er rigtig sikker ved at lade personerne tale. Det er ikke meget, de får lov at sige, og såsnart De kan, smutter De ind i refererende form, og meget ofte finder De anledning til at hæfte en beskrivende kommentar til ytringerne. Det forundrer mig ikke, for jeg ved ikke noget vanskeligere end at lave dialog. Det er min uformuenhed i den retning, der afholder mig fra at skrive objektivt. Man må have en stærk detail- og nuancehukommelse for at kunne præstere andre folks ejendommeligheder i sprog og væsen. Og man kan ikke undvære dialogen; den er i fortællingen noget nær det samme som dokumentationen i en historie.

Dette er mine hovedindvendinger. Tillad mig blot endnu at komme med nogle bibemærkninger. Jeg tror, De vil have gavn og glæde af at simplificere Deres stil noget. De har i Deres bestræbelse for at finde det konkrete udtryk og den specielle nuance et hang til at bruge mange adjektiver, der stanser stilen og trætter læseren. Efter min erfaring, jeg har også været forelsket i adjektiverne, tror jeg, man står sig ved at kaste dem overbord. Man må dog altid regne på læsernes supleringsævne. Og jeg tror, denne hæmmes ved de mange ord, mens den fremmes ved at vække en smule stemning, hvilket langt lettere nås ved en lille rytme end et selvlavet adjektiv. — De bruger et sted et billede,

jeg ikke kan lide — en eng, der damper som en våd hund. Jeg synes man har større behag af engens em uden denne sammenligning. En dampende eng vækker minder om sommermorgenens friske luft, men en dampende våd hund lugter ikke godt. — Jeg må også tilstå, at jeg ikke finder behag i sovekammerintimiteter; synes De selv, at der er nogen nødvendighed for at lægge den unge dames halft-påtrukne benklæder frem for publikum til begramsning. Er det til nogen nytte at være konkret på et så underordnet punkt? Kunde »klæder« ikke have klaret det?

Endelig er der et par steder, som jeg tror indeholder faktiske fejltagelser. Dels det, at jeg ikke forstår, hvorledes man kan forarge ved at svømme i *åben sø* i Odense. Såvidt jeg ved, bader man der i åen, hvis man ikke vil gå helt til enden af den lange kanal. Dernæst mht. doktordisputatsen. Hvis jeg ikke fejler, skal den indleveres i manuskript til bedømmelse, og først når den er antaget, bliver den trykt — så det går ikke an at lade den blive skrevet og trykt samtidig.

Nu tror jeg nok, jeg har skældt ud, alt hvad jeg formår. At jeg har gjort det uforbeholdent som var det et fremmed skrift, jeg havde at gøre med, behøver jeg vel ikke at undskylde; det var min simple skyldighed.

Jeg takker Dem for den opmærksomhed, De har vist mig, kære Vedel, og håber, at De vil finde mine bemærkninger ikke helt ugrundede.

Deres hengivne

Niels Møller

Gotersgade 154. 11 Maj 1889

Kære Vedel!

Tak for skriftet om Møen, De var så venlig at sende mig. Jeg var meget glad ved at få det at se; det er jo gamle

Viborgs beskrivelse, der for en stor del er kilde til andre møenske historier.

I tirsdags, da jeg var oppe hos Galschiøtt, kom vi til at tale om en Ingemann's artikel, og jeg berørte da, at De mulig vilde være villig til at skrive noget om manden. Galschiøtt havde da allerede skrevet til Hostrup for at se, om han vilde gøre noget i den retning, men siger at han gerne vilde have Dem til at udføre arbejdet, hvis Hostrup undslog sig og bad mig foreløbig tale lidt med Dem om det. Mulig har De allerede selv hørt fra ham, hvis ikke vil jeg bede Dem eventuelt at være forberedt på en sådan henvendelse. Det, han vil have, hvis der bliver tale om det, er en artikel på halvtredje spalte; men hvis De skriver den, må De ikke lave den for dybsindig; de gamle præstemænd, der holder Illustreret Tid, kan ikke tåle at bryde deres hoveder altfor stærkt.

Jeg beder Dem takke Deres fader, fordi han vilde låne mig Descriptionen.

Deres hengivne
Niels Møller

20 Oktober 89.

Kjære Møller!

Jeg beder Dem svare mig helt oprigtig paa dette: har De Tid og gider De gjøre mig den store Tjeneste at gennemlæse 40 Sider Helark, jeg har skrevet af min Doktordisputats. Den skal hedde saadant noget som: »Udviklingen indenfor Dansk Dignings Guldalder. Literær-psykologisk Forsøg«. Sagen er den, at jeg maa have et Menneskes Dom, som jeg respekterer, før jeg tør gaa videre i den endelige Udarbejdelse: sommetider overfalder jeg af en saa lam-mende Mistrøstning.

Det er ikke saa meget (skjønt ogsaa noget) Sproget jeg tænker paa — det kan der altid files paa — men Mening, Tankegang, Udviklingens Orden og Methode. — De maa forstaa, at jeg kun henvender mig til Dem, fordi jeg ikke stoler bedre paa nogen. Jeg ved meget godt, at De desværre har altfor lidt Tid til Deres Raadighed, og jeg er ganske ulykkelig ved at gjøre Attentat paa denne Deres kostbare og afmaalte Tid. Men jeg tænkte, at det jo var muligt, De netop for Tiden gik i en Sløjhedsperiode, hvor man ei selv kan arbejde, og at De da godt kunde ofre den fornødne Tid. Men De maa endelig uden Forbehold svare: nei! i modsat Fald. Saa beder jeg Henrichsen gjøre det. Sagen er ogsaa, at det skulde ske temlig hurtig, da jeg ei faar Ro til at arbeide videre...

Deres
Valdemar Vedel.

Jeg kan saa godt forstaa og respektere, om De svarer: nei, og skal ikke blive en Kende krænket derved.

d. 21/10 89.

Kære Vedel!

Jeg kommer udad Østerbro på onsdag. Hvis det falder Dem belejligt, vil jeg hente det kl. c. 6. Kan jeg så få lov at beholde det ugen ud? Jeg vil nemlig gerne læse det, især da, hvis det kan live Dem op i nogen henseende, men tiden er noget knap, som De ved. Det gør mig ondt, at De ikke traf mig igår. Jeg havde forresten halvt tænkt på at søge Dem hjemme i Rosenvænget igår formiddag for at låne Deres oversættelser af Aiskylos' Iketider, men så drev strømmen mig en anden vej, og nu kan jeg måske få den iovermorgen med det samme. Hvor kan De i grunden gå

og være mistrøstig? Jeg troede, De var i den syvende himmel over at være civil igen.

Deres hengivne
Niels Møller

26 Nov. 89.

Kjære Møller!

Vil De — som foregaaende Aar — se ud til os, saatiid De har Lyst, den 2den og 4de Lørdag hver Maaned, saa kunde De passende gjøre Begyndelsen paa Lørdag. Mine begge Brødre ere udenlands iaar, og ogsaa af andre Grunde bliver Kredsen snævrere, hvilket, jeg antager, vil gjøre det hele hyggeligere og mindre tungt.

Deres hengivne
Vald. Vedel.

7 Mai 90.

Kjære Møller!

Paa Lørdag komme vore Bekjendte til os. Tillige har jeg bedt Høffding og Lange, og jeg tænker at reise i næste Uge. Vilde De ikke gjøre os den Fornøielse at komme? Og det vilde baade glæde mig selv og ogsaa min Familie, om Deres Hustru vilde gjøre Dem Følge og tage til Takke hos os.

Deres hengivne
Vald. Vedel

Onsdag 25de. [3: formentlig 21.5.1890]

Kjære Møller!

Ikke fordi jeg egentlig har noget interessant at fortælle Dem, skriver jeg Dem til, men for at underholde mig en

Stund med en god Ven. Man føler sig alligevel temlig ene og forladt, naar man gaar saaledes en Maaned ene om i en fremmed By og har 8 Maaneder endnu igen, indtil man ser sine Bekendte. Jeg er ialfald en saadan Hjemmevæning, at det generer mig.

Her i Berlin bestiller jeg mest 3 Ting: kommer i et Par tyske Familier, dyrker Studier paa Bibliothek og Universitet samt driver om i Caféeer og Theatre, i Thiergarten og paa Gaden og paa Folkemøder. Blandt sidste Slags har jeg saaledes overværet et Antisemitmøde, som navnlig derved interesserede mig, at man blev saa klar paa, hvorledes denne Bevægelse er en udelukkende socialøkonomisk, uden det mindste religiøse Moment; der blev end ikke hentydet til det religiøse. — Af Forelæsninger paa Universitetet lærer jeg ikke meget, men gaar der dog i Ny og Næ for at faa en Fært af Professorernes Foredragsmaade og Aandsart. Har De hørt om eller læst af Erik Schmidt, Scherers Efterfølger? det er en morsom, ∩: Pokker ikke morsom, Støvle: en preussisk Type, fædrelandsk, Hader af Sentimentalitet med grundig Lærdom og en vis haandfast, grovkornet Dygtighed: han holder sig fjernt fra almene, filosofisk-vidtstvævende Vuer, snærrer ad Brandes, men underkaster Forfatterens (han taler nu om de tyske Romantikere) Liv og Værker en nøjagtig filologisk-kritisk Granskning og giver saa i korte, diktatoriske Domme Karakter for det enkelte Værks: Composition, Stil, Sprog, Karakteristik osv.

Ved Theatrene er der det morsomme at her — som intet andet Sted i Verden — gives med priselig Alsidighed altid Prøver fra alle mulige Literaturer og Tider: tysk klassisk Literatur og Shakespeare naturligvis først og fremmest, men ogsaa fransk, ogsaa Ibsen og Turgeniew, ogsaa en moderne Italiener, ogsaa Calderon staar hyppig paa Plakaterne. Sølle Riis-Knudsen vilde kunne fraadse i »det

store Drama« her, thi mindst 3 Theatre »gør« næsten blot i det alvorlige, klassiske Drama. Jeg saa med stor Fornøielse saaledes Calderons: Dommeren i Zalamea, hvor en spansk Bondes »Grande« stolte Hævden af sin Æres Ret er imponerende udtrykt. Kender De ikke Stykket?

Jeg slaar mig for Tiden lidt paa Shakespeare, men mest paa Petrarca, hvis latinske Værker jeg ogsaa har maattet — ikke pløie mig igennem, men overstreift med Harefod og tydske og italienske Resuméer til Hjælpere. P's Digte er undertiden aldeles deilige, zarte og skønhedsdrukne. Jeg læser en Italiener Bartoli's Bog om P. Det er en fin Forfatter, samme Bartoli, ham skulde De læse, han skriver en lang, bind-mangfoldig italiensk Literaturhistorie. Jeg optegnede saaledes idag en Sætning af ham, som De vist vil goutere; det er om Ps underlige Blanding af menneskelig fuldblodig Elskovsattraa og saa mystisk-troubadouragtig og religiøs Dyrkelse overfor Laura.

Det udtrykker han nydelig ita: »Sulle »belle membra desiderate« il poeta vede spuntare le ali dell'angiolo; il cupido sospiro dell'amante si confonde colla preghiera del devoto; le braccia, che vorrebbero distendersi desiderose ai dolci amplessi, si ripiegano sul petto contrite in atto di adorazione«.

Derimod har jeg lidt ved at læse Deres Husgud (∴: Ex-husguds) Swinburnes Bog om Shakespeare. En saadan Portion svulstig Grandiloquents og pedantisk Cancellistil (Han tør aldrig sige »Hugo« men maa altid køre op med en opstyltet Omskrivning), og en saa pretentiøs Arrogance og Selvsikkerhed i Dommene er dog altfor irriterende. Det meget ægte digteriske og poetisk fintfølende drukner i hysterisk Affektation og oppustet »lyrisme« (∴: Lyrik i slet Forstand). — Dér fik De den.

Kære Møller! skriv til mig og fortæl mig, hvordan Hu-

møret er og hvad De gjør, tænker, læser, skriver. Jeg ser af »Politiken«, at begge vore Contrafei's staar i »Dagens Krønike«, som til min sande Delice gaar ind. Deres Digt vilde jeg nok læse.

Ved De, der er et af Deres Digte, som forleden min Stemning kaldte frem som det rigtigste Udtryk for sig. Jeg tror, det hedder »Søgang«. (Jeg maa nemlig bekende, at jeg — efter en pinlig Betænkning — tog Shakespeare med istedetfor Deres Værk) Nei! men alvorlig det toner saa helt sammen med den Følelse jeg nu har med mit eget Liv, at jeg ligesom har sluppet Compasset, om ikke Roret, og stævner ud i det vilde, et Spil for Bølgerne. Min Fremtid er saa gaadefuld og volder mig tidt saa mange Bekymringer, men jeg kan ikke — saa fornuftig og Skipperklogt som De har gjort — lede min Skude i Havn, men maa lade staa til. —

Det var en Mængde alene om mig, kjære Møller. Lad mig nu se, De giver mig igen en Mængde om Dem, det er dog det, man søger i Breve, og saa unaturlige er moderne Mennesker — at de meget bedre tør betro Pennen end Munden deres Fortrolighed. — Skriv — be! be! — snart og meget, jeg trænger meget dertil.

Bare De maatte kunne komme udenlands, det har jeg saa tidt ønsket; De vilde vistnok meget friskere kunde optage og med kraftigere Appetit — trods Deres daarlige Mave — fordøie og nyde.

Hils Deres Kone (Hustru)

(Gemalinde)

Deres hengivne

Vald. Vedel.

For at Deres Dovenskab ingen Undskyldning skal kunne

dække sig med, giver jeg Dem her min Adresse:

»Hotel Kronprinz«
Louisenstrasse 30
Berlin

Hils og gratuler Ottosen!

Strandgade 14⁸ d 29/5 90.

Kære Vedel! Jeg havde virkelig i flere dage gået og formanet mig selv på det kraftigste til at få lavet et brev sammen til Dem; men jeg har alletider svært ved at ride samme dag, jeg sadler, og navnlig naar hesten er et brev. Så tog den ene dag den anden, indtil Deres brev kom og gav mig den fornødne spore. Tak for det. Det er rart, De har det så godt; jeg havde allerede fra flere sider (Deres fader, Høffding og Berendsen) hørt om, at De dyrkede selskabelighed og videnskabelighed i større målestok i den by Berlin; men det er altid morsommere at høre det fra en selv. Og De dyrker Petrarca? Synes De egenlig ikke, han er noget kedelig? Han er jo formelt fortræffelig; det er en nydelse at se så blødt og smidig sproget bliver under hans hænder, og som han kan tumle alle disse vanskelige former. Men selve hans erotiske poesier synes jeg — efter det temmelig flygtige bekendtskab, jeg har til dem — ikke har den flugt af brændende liv, der tager vejret fra én. Man nyder ham som en virtuos men ikke som en poet. Det er muligt og højst rimeligt, at man ved at sætte fuld kraft på studiet af hans elskovsdigte vilde kunne fange en grundtone af ægte lidenskab, som man går glip af ved et kursorisk studium. Har De erfaret det? Jeg er ikke kommen længere end til at underskrive Drachmanns »Den Laura, han hylled

i himmelske lin, har sikkert begejstret en tid, som har duftet af munkelatin«. Hvad siger forøvrigt de forfattere, De læser, om bemeldte Laura? Antager de, at hun overhovedet har existeret? Har hun været gift med Hugo de Nove eller hvad det var, han hed, den adelsmand i Avignon? Eller er hun et rent fantasifoster? — Jeg synes som sagt, at hans erotik er for verbos og overfladisk. Det forekommer mig, at han falder helt igennem ved Siden af Dante i Vita Nuova. Er der et eneste digt mellem Petrarca's mange, der kan måle sig med »Donne ch'avete intelletto d'amore«? Jeg har en fornemmelse af, at det er mere leg end alvor for Petrarca. Se f. ex. det digt, som Macchiavelli citerer et par linjer af i slutningen af Il Principe. Der, hvor hans italienske fædrelandsfølelse driver ham, synes jeg, at hans vers på engang får en flugt og en flamme, der fordunkler alle hans elskovscanzoner og lader sonetterne langt bag sig.

Jeg synes, De er noget for hård ved Swinburnes Shakespearestudie. Javist er han grandiloquent, men jeg tror ikke, De har ret til at kalde ham affekteret. Det falder ham naturligt. Han bevæger sig kun naturligt i denne lange, musikalske og tunge pragtfulde prosarytme, hans dagligdags stil bevæger sig i brede retoriske perioder, det standpunkt, hvorfra han dømmes, lægger ind i hans tale en fornemhed, der ytrer sig i omskrivelser og underforståelser, der gør ham vanskelig at læse og tit trættende. Men man får tage ham, som han er, og det lønner sig at overvinde det tædium, man ofte må kæmpe med ved at læse ham. Jeg har haft megen glæde af hans bog som Shakesp. Hans betragtning af dramaerne ud fra sprog- og versbrugen synes mig overordenlig lærerig. Hvor han behandler og dømmes vers og verskunst, betænker jeg mig overhovedet to gange, inden jeg afviger fra ham. Jeg véd ikke mange,

der har hans ævne til at føle og angive når et vers er skønt og stærkt. Og det forekommer mig, at der desuden i »Study of Shaks.« er mange enkelte bemærkninger, der slår og overbeviser. Således fex hans udtalelse om Hamlet, at hans uvirksomhed ikke skyldes karakterens svaghed, men *The conflicting forces of a strong & fervent soul*, eller hvad det er for ord, han bruger. Det er sikkert rigtigt. Jeg véd ikke om det er tyskerne eller russerne, der har æren af at have fremstillet Hamlet som en slap, mismodig og nervøs fyr. Men jeg tror i alle fald, at det er galt. Han er ikke et blodløst moderne menneske, som Herman Bang til tider har givet ham ud for. Han er åbenbart både tænkt og fremstillet som et blodrigt menneske. Han kan nok blive melankolsk men ikke anæmisk. Han bærer skam da også sin tids mærke, han er en samtidig med Maitland of Lethington og Walter Raleigh, og de var visselig ikke fin du siècle pessimister. Så er der også i Swinburnes bog hele den satire mod pedanternes forsøg på at røve Shakespeare, hvad der er hans, og dænge det på ham, som han vel aldrig har skrevet. Den er skrevet med en barsk og bidende hån, der rammer. —

Jeg sidder herhjemme og pusler så småt med mit vante arbejde; nu er jeg omsider bleven færdig med Froude og drager for tiden ind i Gardiners Jakob d. 1stes historie. Samtidig læser jeg noget Browning. Jeg har oversat en af ham, der hedder *Andrea del Sarto*. Den skal Neergaard lyksaliggøres med. Så skulde jeg se at få lavet nogle vers færdig, som jeg er begyndt på. Og så skulde jeg se at få skrevet et og andet af anden art. Nu skal vi se, hvad det bliver til.

Alexander Kraft er nu kommen hjem; Jenny og jeg var derude forleden aften — det vil sige hos gamle Krafts. Han er bleven en del federe og ser ganske rask ud. Han

går nok og spekulerer på doktordisputats, tror jeg. Det skal nok være noget om samfundspagtsteorien, såvidt jeg forstod. Foreløbig syntes han imidlertid ikke at være kommen vidt ind i sagerne. Det var endnu ikke gået op for ham, at Hobbes havde videre at gøre med den sag. Derimod vilde han studere Miltons Pro populo Anglicano Defensio; for der mente han, at han vilde finde noget interessant om den. Jeg siger prosit, men jeg tror det ikke. Miltons Defensioer har en hel del interesse for studiet af hans liv, men der er ikke meget ellers i end godt latin og grove skældsord, som én har sagt. Forøvrigt var det ganske tragikomisk at se Kraft igen. Han var aldeles som før. Han talte med megen interesse og forundring (og mindre klarhed) om at Goos betragter retsideen som noget fast og apriorisk og næsten ovenfrakommende, og hvor han kunde det, og at han (Kraft) derimod troede at juristernes subjektive skøn havde en hel del at sige med hensyn til dannelsen af deres meninger; og en hel mængde lignende ubekendte og overraskende mærkværdigheder. Herre gud!

Ipsen var der samme aften; han fortalte, at De og han havde isinde at gøre en tur til Schwarzwald. God fornøjelse, det kan blive en morsom tur. Overhovedet, var jeg i Deres sted, så tror jeg, at jeg gav Berlin en god dag og tog ud et sted, hvor der var frisk luft og grønne skove og en hær af sangfugle i træerne.

Ellers har jeg ikke set videre til vore fælles bekendte. Berendsen var ude en aften sammen med Ottosen og hans kæreste (der er en køn pige med store øjne og en fin mund, noget storskåret i trækkene). »Hr. kandidat Bertelsen« var den gang meget optaget (og stolt) af sin korrespondentvirksomhed i Finland. Ottosen agter at gifte sig til efteråret.

Har De fået det hæfte af »Dagens Krønike« med vore —

lidet vellykkede — portrætter? Havde De hørt noget om, at det skulde gå ind? Jeg er heller ikke meget bedrøvet derover, da selskabet der ikke altid var helt efter min smag. Det var i og for sig også noget modstræbende, jeg gik med til at yde bidrag, men jeg kunde ikke godt undslå mig uden at være uhøflig, hvad der ikke var spor af grund til, da Nansen viste sig meget forekommende og hensynsfuld overfor mig.

Nå, ikke mere denne gang. Endnu en gang tak fordi De i Deres travlhed i den store by fik tid at ofre mig et brev. Min hustru beder Dem mange gange hilset.

Deres hengivne
Niels Møller.

München 6 Aug. [1890]

Kjære Møller!

Det er ene og alene for ei at sætte Dem i Uleilighed med at skrive Svar, at jeg saa længe har sparet Dem for Brev. Men nu gaar det løs igen, thi jeg er ligesaa stor Elsker af at læse Breve som Hader af at skrive, og naar jeg nu pro forma makker noget sammen er det bare for at kunne fordre et Brev fra Dem, hvori De pænt gjør Regnskab for hvad De tænker, skriver og har tænkt og skrevet, samt hvordan Deres Humør staar sig, hvordan Deres Hustru har det o. s. v.

Som De ser, har jeg forlagt min Residens til München, hvor jeg forbliver en 14 Dages Tid. I Mellemtiden fra jeg forlod Berlin har jeg gaaet Fodture først solo i Thüringen, siden med Musterknaben, i Schwarzwald; jeg afhentede ham i Baden-Baden, hvor han med sine Forældre nød et sybaritisk Levnet. Han er afgjort af den epikuræiske Skole,

og søgte paa vor Fodtur med Forkærlighed Badesteder og fine Hoteller, som min Smag og Pung livlig stræbte bort fra, og vore Router bestemtes i en betænkelig Grad af, hvor de bedste Øl- og Vinsorter maatte formodes at forefindes. Forøvrigt kom vi rigtig godt ud af det sammen, han er et godmodigt Menneske, let at komme ud af det med; af Forsigtighed opsatte vi til allersidst at drikke Dus.

Jeg var lidt daarlig tilpas i Berlin, men er nu restaureret saa at jeg igen har givet mig i Lav med By- og Musæums-liv; München med sit livlige, sydtyske Folkeliv er i det hele en meget pittoresk By. Maaske — ja rimeligvis — gaar jeg til Oberammergauerspillet, som jeg dog indtil videre noget skeptisk betragter mere som en Curiøsitet end en betydelig literær Fremtoning. Men maaske har jeg Uret.

Tak for Deres Brev fra — ja! Det er længesiden. Jeg husker, De lod haant om Petrarca; det er ikke saameget (skjønt ogsaa meget) som lyrisk Digter, han interesserer mig, men mest gennem sine vidtløftige Correspondancer, sine Selvbekendelser, alle de Sider af ham, hvor ved han med fuld Ret har naaet Navnet: det første moderne Menneske. Intet kan være interessantere end at se hvorledes det moderne Kulturmenneskes nervøse Ustadighed, Viderehigen og Nysgerrighed, hans Lethed til at kede sig overalt og hans Sætten sig selv som Verdens Midtpunkt saa tydelig brydes i P. med Middelalderens Magter. —

Forresten er jeg nu ifærd med Dante, hvis mægtige Fantasi og lidenskabelige Energi naturligvis er langt mere imponerende. Hvor plastisk hans Fantasi er og hvorledes hans Forstaaelse af Sjælelivet er nøie knyttet til det ydre Udtryk og det ydre praktiske Udslag, er overordentlig lærerigt at se; man føler hvorledes Malerkunsten maatte blive det naturligste og fuldkomneste Meddelelsesmiddel for denne Art Syn paa Livet. Hvis det ikke overstiger mine

Kræfter, havde jeg svær Lyst til at uddybe dette rige Feldt — Renæssancen i Italien — og eftersøge den psykiske Sammenhæng og Udvikling i denne ganske anderledes gyldne »Guldalder« end vor.

Åpropos. De har aldrig sagt mig Deres Mening om min »Guldalder«, efter at den var færdig; De maa bare vide, at jeg betragter det som en hensynsløs Hensynsfuldhed af Dem; De kan jo ei være uvidende om, at jeg lægger megen Vægt paa Deres Mening og gerne vil vide, hvad af ondt og af godt De har at sige om den.

Naa, jeg hører, det har været en snavs Sommer hjemme, saa har De maaske ikke lidt saa meget af Varmen paa Kristianshavn som De frygtede. Har De haft Ferie og med Deres Hustru været ovre hos Iversens? hvordan skrider det med Cromvel? og hvad skriver De ellers?

De og Deres Hustru skulde rigtig engang se ud i Rosen-vænget; jeg kan jo godt forstaa, at Perlen og Glansen er borte nu, men alligevel —. Og jeg ved, min Familie vilde gerne se Dem.

Idet jeg selvfølgelig forudsætter, at De skriver med det første, beder jeg Dem adressere til Hotel Gassner, Bayerstrasse, München, hvorfra forresten ogsaa Breve ville blive sendt efter mig.

Deres hengivne

Vald. Vedel

Hils Deres Hustru!

Strandgade 14^s — d. 19/8 90.

Kære Vedel! Nu skal jeg da se at få gjort alvor af det. Det har trukket noget ud inden jeg har kunnet komme til at besvare Deres sidste venlige brev. Vi har været en lille

tur på landet, dels ovre hos Iversen og dels hjemme på Tåsing; vi havde det særdeles rart både med vejret og med omgang. Iversen har fået sig en søn, der var meget skikkelig efter sin alder og ikke forstyrrede os mer end lige til. Vi gjorde et par småture: til Nymindegab og over i klitterne og til en stor flyvesandsdannelse, Blåbjærg, som strækker sig en milsvej ind fra kysten sydvest for Nebel; der er herfra en vældig udsigt dels hen over klitbakkerne, som man nu begynder at beplante noget. Landet er ellers ganske fladt derovre, men luften er henrivende ren og duftende af søn. Jeg bestilte ingen ting videre, læste Rousseaus Confessions og kiggede på nogle japanske billeder og læste Browning for Iversen om aftenen, ellers gik jeg og drev i luften ad vejen over markerne og havde det godt. Sådan at ligge ved en vandgrøft og se på et par gule åkander og på en mængde friske grønne marker, mens vinden skyller over mig som en bølge og bader mig og solen skinner gennem et dæmpende slør af saltvandsdis — véd De hvad? jeg gad ikke bytte det bort for Berlin. For selv om man nærmest bliver idiotisk og føler et rent animalsk velbefindende som en kat, der soler sig, så er det sådan en foryngelse og forfriskelse alligevel.

Men så var det ikke hyggeligt at komme hjem. Vi satte til på et par dage, hvad vi havde tjent på fjorten. Her stod en gloende sol over byen og hedede en atmosfære af stagnerende pestdunster. Det var ligefrem gift, hvad man indåndede, især ude hos os på Kristianshavn, der just ikke er det hyggeligste kvarter i de hede sommerdage. Vi var ved at kvæles, men nøjedes med at blive forkølede. Jenny fik feber og hovedpine, hoste o. a. m. og var i nogle dage helt dårlig, nu er hun ved at krybe langsomt op ad bakke igen — nu er det også bleven køligere og regner livlig nu og da — jeg blev også noget forkølet og er sløj, gider ingenting videre gøre, gider helst dase og sove.

Jeg får da heller ingenting videre bestilt, læser en smule engelsk historie og passer mit daglige arbejde, men jeg skulde have skrevet både det ene og det andet og jeg vilde gerne have noget af det udrettet inden denne måned er forbi — men jeg vil nok se det, før jeg tror det.

Blandt andet skulde jeg da også have læst Deres bog noget ordenlig igennem; jeg har kun læst hist og her i den om de mennesker, der interesserer mig i øjeblikket — det er også grunden til, at jeg ikke har sagt min mening om den endnu. Jeg vilde dog helst kende den noget. Men det er virkelig rent latterligt, hvad overvindelse det koster mig, inden jeg kan give mig i lag med arbejde, der ikke ligger lige i den daglige skure. Jeg ved ikke om De kender fra Dem selv den periodicitet, der er i ens sympatier. Der er tider, hvor jeg er vild efter græsk, så efter engelsk, så måske efter dansk og så er der andre tider, hvor jeg ikke gider se det ene eller det andet for mine øjne. Det sidste gælder navnlig dansk litteratur. Jeg kan blive så led ved den. Der er så lidt førsterangs ved den og navnlig er personerne mig lidet tiltrækkende. De er ikke hugget i sten, de ansigter, de er snarere formede af ost. Og de fleste af dem er ikke videre fine kunstnere, synes jeg (jeg taler om poeterne) og i hvert fald slæber de med en rædsom bagage. Se nu en fyr som Evald. Der er i hans selvbiografiske ting meget, jeg nødtigt vilde savne, men de fleste af hans digte kan jeg kun læse med stor anstrengelse, og det af ham, der kan begejstre mig, kan vist stå på dette papir. Man kan selvfølgelig have noget historisk udbytte af dem ligesom af gamle regnskabsbøger, men hvorfor man skal slæbe ned igennem tiderne med al det tros, det véd jeg ikke. Allermest beklager jeg de arme skolebørn, for jeg kan da selv lade være med at læse Evald, ligesom jeg vel skal vogte mig for at læse Wads-

kjær eller lignende, men de tvinges til at læse både de brutale Klappere og Adam og Eva og så skal de ovenikøbet anstrænge sig for at finde det herligt. Der er en gruelig mængde sham-royalty i litteraturen og man kvæles af det herhjemme, synes jeg. Navnlig Morgenbladet giver sig af med en sand herotilbedelse af det middelmådige. Borchsenius vimser om den ringeste udtalelse af en fhv. betydelig dansk poet, som om det var guldkorn istedetfor sand. Man har en fornemmelse af, at han ikke kender nogen ordenlig litteratur, at han aldrig har studeret — ikke blot læst med øjnene, men med hjertet givet sig hen til en digter af højest rang. Ellers måtte han da have en smule ævne til at sammenligne og se, at der er forskel i værdierne.

For mit vedkommende går jeg mere og mere bort fra polygnotiske tendenser. Jeg vil ikke betynges af bagage, når jeg søger nydelse. Da jeg var ganske ung, følte jeg det som en bitter smærte, når det var noget jeg ikke vidste eller når jeg tænkte på, at jeg ikke kunde vide alt. Nu ængster den tanke mig ikke synderlig. Nu bryder jeg mig bare om at kende det værdifulde og søger såvidt jeg kan at gå udenom det, der hæmmer mig og ærgrer mig. Jeg synes, det er forbavsende og beundringsværdigt, når fex. G. Brandes kan interessere sig for gud ved alt hvad, der ligger på landevejen, og søge efter nybegyndelser. Jeg har hverken tid eller lyst dertil. Der er nu fex. også nogle tyske unge mennesker — som jeg hører, at De efter Deres artikler i Nat Tid også interesserer Dem for — om dem har Brandes skrevet en artikel i Tilskueren med megen velvilje; jeg kender ingen af dem og efter det, som Br. fortæller om deres værker, så vil jeg på mine bare knæ bede himlen bevare mig derfor, til jeg bliver så gammel, at jeg ikke kan finde god litteratur andetsteds. Jeg har ikke den higen efter det moderne, som

De vist har noget af — ikke? For mig er der ligeså stor glæde ved et gammelt væsen som ved et nymodens, blot jeg får det uden for mange klæder på. Jeg tror ikke rigtig på den sætning, som den nyere literatur herhjemme har bygget på: den literatur, vi kan forstå, er den, vi selv laver. Den gamle tid forstår vi ikke, vi kommer kun tilnærmelsesvis dertil. Jeg mener: hvis der er ægte menneskenatur i det gamle, så forandres det ikke; hvis der er ægte kunst i dets iklædning, så fortæres den ikke af møl og rust. Og som det gamle kommer til os, er så meget af dross'et smulret bort, at man har nemmere ved at komme til det gode metal.

Nu gad jeg nok vidst, hvad det er for noget væv, jeg har rablet af mig. Det er skrevet under Støj og Forstyrrelse og Hovedpine, så De skal ikke undre Dem, om det er noget usammenhængende. — Endnu en gang tak for Deres brev. Jeg kan ikke glemme, at Ipsen er sådan en jæger efter badesteder og mad og alkohol. Fyføj! — Jeg har fået mig et fotografi efter Giorgiones Koncert, d. v. s. et brudstykke. For øjeblikket er det mit store sværmeri. Hvis De kommer til Florens, hvad De naturligvis gør, så vil jeg bede Dem bide mærke i det. De er iøvrigt at misunde at De kan komme til [Florens]; det er den eneste by, jeg kunde lide at komme til, snart sagt; ellers har jeg just ikke så megen trang til at komme ud — det skulde da være for at få frisk luft. Hvordan går det Deres argentinske broder under den hurlumhej, de laver dernede? Ja — det kan da altid være ligeså morsomt som herhjemme, hvor man får sine aviser fyldte med kejserrejser og sådannoget. Nu har vi en østerriksk flåde liggende her, og må i den anledning døje forskellige skåltaler af H. M. Kongen, konsul Joh. Hansen mfl. Notabiliteter. Ork, det vilde være ganske morsomt, om der snart kunde komme en kejser eller lignende tingest til lidt

skade. Så kunde de officielle talere da hyle lidt engang og det kunde idetmindste være en smule forandring for os.

Venlig hilsen fra min hustru
Deres hengivne
Niels Møller

Det var en fin Bemærkning i Deres sidste brev om Dantes plastiske syn og dets sammenhæng med italiensk malerkunst. Der er åbenbart noget i det!

Firenze /9 90.

Kjære Møller!

Nu er jeg i Florents, den eneste By, De skrev, De brød Dem om at komme til, og jeg kan skrive som Estrup og mange andre: »j'y suis et j'y reste«. Kommer intet i Veien, bliver jeg her 1 à 2 Maaneder. Schandorph havde anbefalet mig det Logi, og Værtinden er her meget optaget af »il scrittore celebre, il dottore danese«, og jeg bestyrker hende paa min patenterede italienske Dialekt i, at han er en af det XIX Aarh.'s største Poeter.

I Norditalien var jeg en 14 Dages Tid ved Søerne, blandt hvilke (∴: jeg saa kun to) Comosøen har min Stemme ved eventuel Skønhedsconcurrence, den havde den forresten, før jeg havde være dér. Navnet og Formen har altid trukket mig. I Mailand (jeg er for feig til at sige »Milano«, skjønt Pokker staa i det andet grimme Navn, og det er jo i Grunden ikke affekteret at kalde en Mand, saaledes som han selv skriver sig) var jeg en 3-4 Dage; kravlede ud og ind i Marmorkirken, der mere er stadselig end egentlig imponerende ∴: mere er skjøn i Enkeltheder og fantastisk end egentlig stemningsfuld og saa at sige aandfuld som

Køllnerdomen; gik i Gallerier og Kirker osv. Var saa i Bologna en Tid, som har en ganske anderledes stærk historisk Duft, og hvor der navnlig er en Mængde tildels øde og forfaldne Paladser fra den store Tid; desuden er Byen bekendt for sin gode Mad (Bononia grassa), som jeg ogsaa lod vederfares Retfærdighed, samt for sin store Lærdom (Bononia docet), hvilken jeg ei saa noget til. Universitetet aabnes først til Oktober. Stedets Kæledægge og Berømthed er ellers den Dem (og gennem Dem mig) ikke ubekendte G. Carducci, af hvem jeg saa Portrætter, men heller ei mere. Baade i Mailand og i B. er tydelig nok Oppositionen ovenpaa; der afslørede en Mindetavle over en berømt Borger, og Communalraadet havde faaet Carducci til at forfatte Mindetavlen, som fortalte at det italienske Folk aldrig vilde lade sig beherske af »Clerici« osv. —

Hjemme fra hører jeg dunkle Udsagn om at Venstre har seiret ved Landstingsvalgene; det var jo nok saa rart, men forbitrer vel kun det yderste Højre til end større Brutalitet. Fader skal være strøgen blandt Valgmændene, som ei paa-lidelig. Hvad sker der ellers? Kommer der nogle gode Bøger? Skriver De nogle smukke Digte? Ser De noget til vore fælles Venner? Hvordan staar Humøret og Sundheden? »Jeg spørger helst, mit Kald er ei at svare« — hvad derimod in casu er Deres.

Idag traf jeg paa en Café en Dansk, nemlig en cand. mag. Blinkenberg, De vel nok kender ialfald af Omtale. Han er græsk Arkæolog og skal være meget flink. Jeg havde just siddet og anstillet Reflektioner over at dér sad nok en ægte tysk Filolog, stopfuld af Kundskaber men mere død end levende, mere Bog end Menneske — da Mumien — som maaske slet ikke er saa mumieagtig — kom hen til mig. —

Iformiddags traadte jeg ind til en Boghandler, og da jeg formodentlig har anvendt min Dialektudtale, kom han

med det fornærmelige Spørgsmaal, om jeg var Tydsker; og da jeg angav ham min Danskhed, erklærede han sig for Flensburger, der havde staaet et Par Aar i Butik i Kjøbenhavn og havde Familie og Bekendte der. — Man mærker stadig, paa hvilken lille Planet vi leve.

Jeg agter at dele min Dag mellem Kunst og Literatur, 3: mellem Uffizierne, Kirkerne og saa Bibliotheket. Forøvrig er jeg temlig doven og nøsler saa kedelig megen Tid bort. Jeg kan ikke arbejde uden hjemme i vante Omgivelser og hvor jeg stadig har nogen at kunne tale med. Jeg er bange for, at jeg ei faar det Udbytte af min Reise, som jeg burde have.

Hils Deres Hustru og vær selv hilset

fra Deres hengivne

Vald. Vedel.

Strandgade 14^a d. 9 Novbr 1890

Kære Vedel!

De formener sagtens, at jeg er gået over til det »store flertal«, siden jeg endnu ikke har besvaret Deres venlige brev som jeg fik for mange tider siden. Foreløbig befinder jeg mig dog i solen — når den ellers skinner. Men jeg har i de sidste par måneder været så optaget, at jeg ikke har kunnet røre mig til nogetsomhelst andet end mit arbejde. Det får være min undskyldning.

Først vil jeg nu bringe Dem min lykønskning i anledning af dagen — jeg hører nemlig, at De nu er traadt ind mellem de myndige (jeg er ikke rigtig vis på datoen, men det er søndag idag.) Lykønskningsen kommer nok noget sent, men De kan da se, at jeg har tænkt på Dem — hvad der vel er en mægtig Tilfredsstillelse for Dem?! Jeg vilde have været

ned at hilse på Deres forældre i dagens anledning, men jeg var kommen til en generalprøve på Damnation de Faust og den trak så længe ud, at jeg ikke kunde nå det.

Jeg hører, De er i Rom nu — De lykkelige! Skøndt jeg egentlig talt hellere vilde være i Florens. Men jeg kan nu skyde en hvid pind efter begge dele i en lang tid, i hvert fald. Foreløbig kan jeg da glæde mig til at høre en del fra Dem, når De atter kommer hjem. Jeg vil håbe, De ser Dem godt om dernede. Og De går vel ikke sådan op i Petrarca og Dante, at De ikke lægger mærke til det liv, der er om Dem dernede. Det er egentlig det, jeg helst vilde kende lidt til. De gamle bøger kan man altid få at læse herhjemme — forsåvidt bibliotekerne ejer dem, og de gamle billeder kan man nu og da få at se i gengivelser, og egentlig synes jeg, at man har langt mere fornøjelse af et godt fotografi af et gammelt billede end af selve billedet. De blegnede farver og alderens mange mærker erstattes af det sorte på hvidt, der gærne smigrer for billedernes indhold. Men hvad Italienerne selv er bleven til, det kan man kun se på stedet, og det interesserer mig.

Selvfølgelig vil det også være rart, om De kan meddele noget fra ældre tider. Jeg vil håbe, De er om Dem og kaprer en bunke boghandler-kataloger — særlig vilde jeg bede Dem om at kigge lidt efter, om der er billige udgaver af italienske forfattere, som tillige er gode og fuldstændige udgaver. Og der er en enkelt ting, som De kunde gøre for mig — se efter, om der gives en ordenlig levnedsbekrielse af Daniele Manin og notere Dem prisen og forlæggeren. Han er en mand, der interesserer mig, og jeg vilde gærne vide noget mere om ham. Item hvis De skulde træffe et godt fotografi af en Evripides-byste — der er en med sænket hoved, et stort og fint ansigt, som jeg er lysten efter, men jeg véd ikke rigtig, om den er i Rom eller Neapel —

vil De så være ulejligen med at købe mig det. Undskyld jeg exploiterer Dem, men man må jo benytte lejligheden.

Jeg har det selv rigtig godt. Jeg har som sagt haft meget travlt, navnlig med et lille bind fortællinger, jeg skal have ud med det første, og som jeg vil gøre mig en ære af at tilsende Dem. Jeg har bl. a. skrevet en anmeldelse om Deres bog med forskellige spydske ord, men da det hæfte af Letterstedt, hvori den står, nu er udkommet, og Henrichsen har lovet at sende den til Dem, så vil jeg ikke skrive videre om den sag nu. Derimod vil jeg gjerne høre, om De mener jeg har været for glubsk ved Dem. Jeg læser iøvrigt mine Englændere; foruden Gardiners historie hænger jeg i denne tid i med Landor — jeg har længe haft ond samvittighed over, at jeg ikke har studeret ham, men nu letter det. Ham har jeg haft megen fornøjelse af, der er noget virilt og løveagtigt over ham, som jeg godt kan lide, og han skriver et dejligt bredt og fast sprog. Han hører også til de florentinske Englændere ligesom Browning og hans kone, og er stærkt påvirket af italiensk — ikke så han gentager Italienerne, men hans stil og emner og tanker får en vis farvning af dem. Der er noget af ham, som forresten måtte have interesse for Dem — en dialog mellem Boccaccio og Petrarca, som blandt en hel del andre ting indeholder en kritik af Divina Commedia, der er skarp, men ikke ueffen.

Her er kommen en hel mængde bøger, men ikke mange, De behøver at længes efter, de bedste af dem, jeg har set, er Rists »Soldater« og Drachmanns »Forskrevet«. Den sidste er en udmærket bog, en af de bedste af Drachmanns. Jeg begyndte at læse den med meget ringe fidus; Drachmanns lange bøger har jeg altid en vis respekt for, og med »Den brede pensel« i minde havde jeg ikke store forventninger. Men den tog mig virkelig. Der er en flugt og brand i den

næsten helt igennem, så man føres henover de døde steder uden at blive hængende. Ejnar Christiansen har skrevet en bog, der hedder Peter Plus. Den er der gået megen snak om, og E. v. d. Recke har lovprist den i flere spalter »Dagblad«. Jeg kan ikke desto mindre ikke med den. Jeg kan overhovedet dårlig med hr. Chr. Han er mig ikke andet end en sham-poet. Her som i »broder Rus« efteraber han Drachmann, slår om sig med de fraser, Dr. holder af at bruge, »Kærligheden« (med Salvelse) o. a. m. Han har ikke noget på hjertet, bare en behændig hånd.

Iøvrigt foregår her ikke meget. I Rigsdagen er der bleven noget lebendigt. Det er kommen til rivninger mellem Hørup og Bojsen og de kommer nok i totterne på liv og død eller på blade og folkemøder inden enden lægger sig. Lige fra Rigsdagen kom sammen har det lumret derinde, Trier siger, at det ingenlunde var behageligt at være folketingsmand under de forhold, for de var så edderspændte mod hinanden, nu slås de om øllet og sukkeret. Hørup vil gerne gøre det til et forræderi af de Danske, at de vil gå ind på Estrups kompensations-politik, og han og hans snakker begrædelig om småmandens øl, arbejdernes øl, som man vil berøve ham for at de rige kan få billigere syltetøj. Der synes mig at være en hel del hult heri. Det bedste argument for Hørupperne synes mig at være, at man kan hjælpe på sukkeret ved at frigive udførselen; iøvrigt mener jeg ikke, at der er nogen fare på færde ved compensationen. Når regeringen ikke kan tjene ved det, så giver man dem ingenting og i og for sig er sukkeret dog virkelig en så nødvendig artikel, at den nok kan have godt af at hjælpes — jeg ser helt bort fra mine egne antipatier mod øllet. Desuden vilde det mulig være ganske snedigt først at få sukkeret frit på øllets bekostning og så bagefter at få øllet frit — og øllet er jo et bedre agitationsæmne end

sukkeret. Hvis det var Hørups politik: at gøre lidt kvalm med Bojsen for at vælte odiet for ølskatten over på ham, men ikke såmeget, at hans lov ikke gik igennem, og så bagefter at sprælle og sparke sålænge til ølskatten atter blev hævet, så vilde det være ganske fiffigt, synes jeg. Men forøvrigt følger jeg kun hele denne spektakel som tilskuer.

Kommer De sammen med nogle interessante mennesker i Deres udlændighed. Det må være det svære, synes jeg, at få de fremmede i tale; da De ligervis som jeg ikke er konstrueret som Staal eller Lars Christensen, kan De let gå glip af en hel del interessant kundskab.

Jeg var oppe hos Berendsen lidt idag. Han og hans broder var ved at fundere over et telegram til Dem — det var meningen, det skulde være på italiensk, men da grosserereren ikke var rigtig sikker på grammatiken, slog de sig nok på latin. På det sprog kunde de desuden lave en herlig brander om, at De var bleven »major« — myndig og en stor mand. Jeg håber, De har nydt vitsen . . .

Ottosen er bleven gift, som De mulig har hørt, med en datter af Gustav Johansen. Jeg har ikke set synderlig til ham siden, jeg tænker han går op i kærlighed til hende og til Slesvigerne. Hvis han da ikke sidder og skriver på en lærebog i historie.

Jeg var forleden aften ude hos Høffding; han har det godt og var i godt humør. Der var de sædvanlige noget nær — Oskar Hansen derimellem. Han har nu skrevet en doktor-disputats om »hypotesernes teori« og leveret den ind. Nu går han og er spændt på den. Kraft var ikke derude; han har også travlt med sin disputats og sluger biblioteker. Bare det ikke bliver en skuffelse for ham, det skind. Julius Lassen havde talt med Høffding om ham og sagt, at han jo var meget flink, men han skulde bare ikke nære illusioner om, at han havde en fremtid som juridisk viden-

skabsmand. Det er jo trøsteligt for ham. Han har iøvrigt, såvidt jeg ved, intet at bestille; sagtens går han og venter at komme ind i et ministerium — dum defluat omnis, eller hvad det hedder. Sagførervejen lokker ham ikke, og han har nok heller ikke fejret triumfer i den retning. Navnlig når han var ude på fagedforretninger; han nænnede ikke at lade folk blive sat ud, han kunde ikke bringe det over sit gode hjærte — hvad der taler meget for hans gode hjærte, men ikke for hans brugbarhed som sagfører.

Jeg skal se nu til vinter at få gjort noget ved min oversættelse af Agamemnon, det vilde glæde mig, om jeg kunde få noget ordenligt ud af den, ikke at tale om, at det kunde give nogle små syllaba i portemonnixen et vir sapiens non abhorrebit eum, som skrevet står. Philipsen vil gærne have den, og jeg håber, han vil betale klækkelig.

Galschiøt er bleven gift nu, med en frk. Wibroe fra Helsingør, der efter sigende skal være ved muffen, hvad der glæder mig for hans skyld — det er nu engang et forbandet arbejde at være literatus uden noget i baghånden.

Har De nogen udsigter til pengefortjeneste, når De kommer hjem? Jeg vil rigtig ønske Dem, at De kan få et helst stort ben at tære på, når De atter slår Dem ned her. Jeg hører iøvrigt, at det ikke varer så mange måneder, før De atter kommer hjem. Jeg synes, De skulde se at blive ude, sålænge som muligt. Hvad man har, det har man.

Og nu farvel for denne gang. Min hustru hilser Dem hjærteligst og ønsker De må fare vel. Det samme ønsker

Deres hengivne

Niels Møller

Kjære Møller!

De er i mange Henseender en Engel, bl. a. i Henseende til at skrive lange Breve. De er lidt træg til at komme i Gang dermed, men saa bliver det ogsaa til noget. Deres Brev har indviet mig i alle den danske Øl- og Sukkerpolitiks Kulisseintriguer, og desuden er jeg paa det rene med den literære Høst. Med mig er det omvendt; jeg har tidt Lyst at sætte mig ned og skrive et Par Ord til Venner og Bekjendte, men er træt og adspredt, naar Overskriften er besørget.

Dem har jeg forresten denne Gang to Ting at takke for og underholde med — nemlig Deres Bog og Anmeldelsen af min.

Hvad den første angaar, følte jeg ret ved at læse den, hvor umuligt det er at værdsætte rigtig en Bog, naar man kjender lidt nærmere til Forfatteren; jeg har ogsaa fattet den Beslutning endnu mere end hidtil at holde mig ude fra det literære Laug for ei at lære Forfatterne personlig at kjende. Det er ligesom den anden Ting, De vist nok selv kender, at man ei ret kan bedømme de Folks Udseende og Skønhed, som man kender nøje; man kan ei længer se forudsætningsløst og frit paa deres Udvotes; man lægger ind i, underskyder og subtraherer, man har in mente og læser, hvad man véd, der er bag; man kan ei vaske sin Hjerne fri for Erindringer, som gør Blikket hildet.

Saaledes gaar det mig fex med Deres Noveller. I nogle Punkter tror jeg, jeg bedømmer dem for mildt, i andre for strengt. Skjønt De ikke har spurgt mig om min Mening, vil jeg dog sige den ligefrem. Paa en vis Maade fandt jeg Novellerne for ubetydelige for Dem. Vi har for mange nette Ting i vor hjemlige Literatur nutildags. Nu maa De ikke ansé mig for saa naiv, at det er jævne Hverdagsæmner eller

korte Noveller jeg har noget imod. Schandorffs »Fra Trommesalen«, I. P. Jacobsen: Fru Føns, H. Bangs: Ved Veien, Kjellands: Karen, nogle af Drachmanns Strandfortællinger eller Topsøes Resignationsskildringer anser jeg for meget værdifulde Ting. Selvfølgelig er det ikke Æmnet, men Synsmaaden som gør et Værk stort eller lidet. Men jeg tilstaar, at Noveller, som Siesta og Dianas Jagt véd jeg ei ret, hvad jeg skal gøre med, hvor nydelig de end er formede, ialfald den første. (»Siesta« forekommer mig ligesom Tømmerpladsen at være lidt af en Debatnovelle, men fint og inderlig er Børnelykken skildret).

Nogle af Søhistorierne: Vindstille og Kuling synes mig ganske anderledes uddybede og gennemlevede — hvilket vel, hvad den sidste angaar, ikke er saa underligt. Overhovedet har De jo gjort energisk Anstrængelse for at blive i en fremmed Tankegang, omend ofte literære Lignelser og Betragtninger komme lidt besynderligt ind i Folks Hjerner, der aldrig kan vedkende sig dem. Fex den prægtige om Tiden, der burde gaa rundt ved Dørene og blæse i Trompet i den gamle »Frøken«s (Mund) Tanke i »Testamentet« — jeg kan forresten ei ret forstaa, hvad Art og Stand *hun* er af. De havde jo ogsaa i Lyrik fuldt saa megen Lyst til at tale i Andres Navn som i Deres eget, De har intet af de aller-egentligste Lyrikeres naive Egoisme, for hvem Verdens Centrum er det egne lille Jeg. Pudsigt og troværdigt er ganske unge Fyres (Kuling), naive, simple Folks (Vindstille), en bedsk og egoistisk og tosset-mistroisk enfoldig Gammeljomfrus (Testamentet) Tankegang og Tanke-udtryksmaade gennemført. Men der er noget vist abstrakt ofte ved Deres Anskuelse — ligesom i Lyriken. I »Tømmerpladsen« ved man ei, hvad »det fremmede Land« — som er Scenen — er for noget; ogsaa er Forholdet og Situationen og deres Samtale (ligesom i Siesta) holdt for paradigmatiske,

for almindelig og typisk. Om »Vindstille« og »Testamentet« kan egentlig ogsaa noget lignende siges; de er Repræsentanter mer end Privatmennesker.

Men at alt er nydelig fortalt og i et Sprog, som man kan slikke sig om Munden efter, med Iagttagelser, Udtryk og Billeder, som kan faa Tænderne til at løbe i Vand, — det er sikkert nok. —

Kjære Møller! Jeg haaber De har faaet godt med Mønt for den Bog; thi den bør jo gaa godt af. —

Lad mig ogsaa takke Dem for Anmeldelsen af mig. Jeg var glad over at De syntes om Enkeltkarakteristikerne, som jeg ogsaa selv var mest fornøjet med. Det Almindelige er meget konstrueret og vaklevorent. Hvad De siger om mit Sprog, maa jeg desværre helt give Dem Ret i. Dels er jeg umusikalsk, og dels er Korthed og præcis, definitionsagtig Formulering min Orm; dels endelig har jeg slugt for mange filosofiske psykologiske Lærebøger. Jeg maa passe paa ei at blive en Wilkens i mit Sprog. — Nogen Uret, mener jeg, De har i Deres Polemik mod min Mening om Kunstens Livsværdier. Det specifikt kunstneriske: Fremstillingen kommer jo helt med under dette. Om en Mand sad inde med Alverdens værdifulde Tanker og Følelser osv. og ei kan udtrykke, meddele dem, saa bliver hans Værk jo uden Livsværdier, fordi de ei kan *overføres* til Læseren. Med et Værks Livsværdier, mener jeg de Værdier af Liv, det kan frembringe. Det Ord, der *beskriver* Tingen og det magiske Ord, der *viser* Tingen, forholder sig i Livsværdi som en Skillemønt til en blank Daler. Den Ordsammenstilling, som — af en sælsom, ufattelig Grund — eier i sig den usynlige Spirekraft, som gør, at den — nedfalden i det rigtige Jordsmon — skyder op til en levende, rig Væxt, — ja! den ejer jo altsaa netop disse Livsværdier i sig. Jeg synes, at den specifikt kunstneriske Vurdering kommer helt og

holdent med som et Led i denne æsthetiske Vurdering, — der jo iøvrig naturligvis derfor heller ei siger noget nyt. Der ligger kun endnu det Postulat i denne »Theori«, nemlig: *ikke*, at overalt hvor Digterens eget Liv er rigt og stærkt og højt udviklet, vil Værket være æsthetisk betydningsfuldt — al den Stund det kommer an paa, om Digterens indre Liv har Mæle, kan gøre sig forstaaeligt, og om Digteren eier *Overførelsens* Kunst — og altsaa ikke dette; men det omvendte: at et æsthetisk Værk med store Livsværdier o: med Evne til at frembringe store Livsværdier, ei kan fremkomme af en »Gører«, »faiseur«, som ved Kunstgreb vil give mer, end han eier. Falske Ædelstene — hvor skuffende moderne Kunst end kan fremstille dem — kan vel blænde et maabende Publikum, men de virkelige ædle Stenes undergørende, lægende og helligede Kraft eier de dog ei. — Derfor er jeg — uden at have læst E. Christiansens Bog — paa Forhaand enig med Dem om dens Værdi.

Godt lever jeg her og vilde gerne blive her længe — undtagen undertiden. Jeg læser alle haande mærkelige Bøger fra og om Renæssancetiden, som jeg ei vilde kunne faa hjemme. Billige Udgaver er her nok af, men smukke er de ei og næppe heller altid ret mønsterværdige. For mig er de gode nok; jeg bryder mig, hverken om, hvordan Trykket er eller Texten. Deres mærkelige Mands Levnedsbekrivelse og Deres Euripides, hvoraf baade her og i Neapel findes flere, skal jeg nok finde et Fotografi af, som De kan have Glæde af.

Hils Deres Hustru og lev vel! De gør mig en stor Glæde, naar De skriver til mig. *Rom poste restante* vil være mest passende.

Deres hengivne

Vald. Vedel

Kære Vedel. Nu når jeg da endelig at komme til vinden igen, efterat jeg i en mængde dage har gået og holdt smukke prækener for mig selv om, at nu maatte jeg fanden danse mig til det. Men idag er lejligheden så god — hvis den vil vare. Jeg sidder for øjeblikket på anstalten, og da det igår har fyget livlig hele landet over, har vi ingen post fået og har i den anledning ikke overvættets meget arbejde. Det er rigtig bleven vinter her iår. Ellers plejede frosten dog først at indfinde sig hen i det nye år — nu stiller den i december. Når jeg ser ud af vinduet her ser jeg ikke andet end sne over brostenene og is på vandet, en masse små brokker og flager, sådan som dampbådene har lavet dem til, når de har boret sig gennem havnen. Endnu kommer der da et og andet dampskib ind — en lang engelsk damper er lige kommen til bolværket med ispynt over vanterne men et renvasket skrog; den har da »sat« dygtig i søen. Farten til Malmø er temmelig afskåret forøvrigt. Skrueis i sundet, fast is på indrerheden, så man kan gå ud til skibene der. Sådan har vi det her, og det er vore adspredelser.

Jeg kommer næsten ingensteder og ser ikke mange mennesker. Jeg har min daglige gang fra og til kontoret, det er omtrent al den natur, jeg får at se. Ikke meget, men jeg holder en klat af denne korte promenade. Der er ikke mange andre steder her i byen, hvor man virkelig har en by med et selvstændigt og morsomt fysiognomi. Jeg har forskellige etaper på vejen, først den lille bro ved børsen. Det er et af de kønneste steder her i byen, og det er virkelig kønt — den lille kirke bag træerne, kanalen med Holmens bro og gaslygterne, der tændes ved den tid, jeg går hjem og så selve Børsen med lys i ruderne — jeg tror, at disse

C IVs bygninger egenlig skal ses med oplyste vinduer for at gøre den rette effekt; navnlig gavlen kan jeg godt lide om aftenen; om dagen falder jeg mest i tanker over indskriften med årstallet 1640. Ved den anden ende er der en plade med tallet 1624. I den tid formoder jeg bygningen er lavet — det er så meget som fra det år, Buckingham fik magten i England til det år, det lange parlament kom ind — et år, der ikke er uden betydning i verdenshistorien og for Dem og mig den dag idag. Selve vejen fra broen og forbi børsgavlen er også køn. Den går lige ud i luften på den anden side, og på den ene side ses en takket tind mørk mod den lysere himmel. Så er der Knippelsbro, der er mig en kilde til megen glæde. Der er overordenlige smukke syn herfra, i solskinsmorgener, når Frederiksholms teglværk ligger langt borte i disen, om natten, når havne vandet ligger sort og de store bygninger står mørke med hyggelige røde lys hist og her og skæret af et elektrisk lys blændende bag en sort skarp gavl og de stille gnistrende stjerner højest. Men det kønneste er dog solfaldstiden, når dagen går ned i blod og ildrøg. Jeg kom sådan en aften over broen; bag Langebro stod en lang smal mørkerød stribe som en ulmende glød i mørke, nær ved at gråne. Det var endnu halvdæmring, lygterne på Langebro var lige blevne tændte og stod med deres skære bævende lys, der næsten mere synes et genfærd af lys end legemlig ild, op mod den brutale mørkerøde baggrund. Det er noget af det dejligste, jeg har set. Det var næppe til at rive sig løs. I et sådant øjeblik misunder jeg Dem ikke noget af hvad herligt De kan få at se. De kan ikke finde nogen finere og dybere farveharmonier end mellem dette hvide bævende lys og solens synkende brandtomt bagved.

Tak for Deres sidste brev. Jeg må imidlertid tillade mig at knytte et par bemærkninger til Deres om »Hændelser«.

Det er navnlig dette om det abstrakte i dem, som jeg ikke vil lade gælde. De er efter min mening konkrete nok i det væsenlige i personskildringen og omgivelserne. Ganske vist giver jeg hverken personerne eller stederne bestemt karakteriserende plakater på, men individualiseringen er der i virkeligheden. Jeg tror, det forholder sig med det abstrakte hos mig ligesom med den græske literaturs abstraktioner i dramaerne fex. De abstraktioner er kun tilsyneladende, når man trænger ind i dem, viser personerne og figurerne sig, som også Ruskin har bemærket, uendelig varierende. De nævner et par eksempler, som jeg mener viser dette. I »Tømmerpladsen« siger De, ved man ej (hvorfor bruger De dette stive »ej« så meget istedetfor det meget naturligere og glidende »ikke«?) hvad det »fremmede land«, som er scenen, er for noget. Hvad kommer det Dem egenlig ved, mere end De får at vide om det? Landet er Rusland, byen er Riga, og begge dele er portrætet så skarpt og så nøje, som jeg kunde huske dem noget nær, og jeg husker mine oplevelser dernedefra temmelig godt. Men det vilde efter min mening være en kunstnerisk banalitet at komme med de navne her; når man ikke kender stedet eller gennem skildringen kan gætte sig dertil, så er det en sølle hjælp at få et navn. Et andet sted siger De, at ofte literære lignelser og betragtninger kommer lidt besynderlig ind i folks hjærner, der aldrig kan vedkende sig dem. Fex. den om tiden, der burde gå rundt ved dørene og blæse i trompet i den gamle frøkens tanke i Testamentet. — I virkeligheden er denne udtalelse højst naturlig i en gammel provinsdames mund; som De mulig ved, er det eller rettere måske var det skik i provinserne at annoncere avktioner og vække til ildebrand og mælde om kartofler eller rejer ved broen ved at lade en mand gå rundt og slå på en tromme eller blæse på en trompet eller ringe med en klokke. Det er denne

skik den gamle frøken har i tanken ved den ommeldte ytring; som De da vil skønne ikke er literær-abstrakt men personlig-konkret. — På samme måde tror jeg det går på adskillige andre steder. Jeg kunde have gjort fortællingerne meget mere overflade-konkrete ved forklaringer og små-ændringer, hvis jeg havde brudt mig derom, hvad jeg nu ikke gør, såsom jeg holder af en ren og poleret side. Hvis jeg blot var mere tilbøjelig til at bruge anførselstegn og lignende vederstyggeligheder, vilde det, jeg skriver, vist være meget bedre at få fat i nu og da, men jeg holder ikke deraf. — Jeg kommer i tanker om et eksempel. Det var i den anmeldelse, De engang skrev af Efterår, om De kan huske den (jeg husker den med tak). Der anførte De som eksempel på et vers med glans og lyd i sig eller lignende, dette:

er stjærnernes skær ikke blodige blus
levende lys for guds gyldne hus.

Sig mig nu engang: er De ikke gået ud fra, at disse adjektiver kun er valgt for farvens og klangens skyld og for meningens skyld kunde erstattes med andre? Det indtryk fik jeg af Deres anmeldelse. Men det beror i hvert fald på en misforståelse, der vel vilde være undgået, om jeg havde sat *gyldne hus* i anførselstegn, så det kunde ses, at meningen var at gøre himlen til et *Domus aurea* og stjærnerne til noget lignende som *Neros brændende begmænd*.

Tak fordi De vil bære de byrder, jeg læssede på Dem i mit forrige brev. Det var temmelig påtrængende af mig, véd jeg nok, men hvad gør man ikke af fortvivlelse, havde jeg nær sagt — som manden sagde, jeg vil ikke sige når.

Jeg har ikke set mange af vore fælles kendinge siden sidst. Jeg var ude for at hilse på Deres forældre forleden dag, men traf ingen hjemme. Jeg hører, De har sagt noget til Berendsen i Nationaltidende. Jeg læser selv kun meget

sjældent dette blad — jeg kommer næsten aldrig på kaféer eller lignende steder nu; jeg er en dydig ægtemand, skal jeg nemlig fortælle Dem — men jeg har hørt af andre, at De har hånet ham fordi han har tendenser til at blive en salonradikal, der river vittigheder mod myndighederne samtidig med at han feder sig ved grosserermiddage. Det har han godt af, for det er dog en sørgelig existens at forfalde til grosserermiddage, og Berendsen har vel ikke langt at falde der. Jeg ser Henrichsen sender Dem en længere epistel i Politiken. Det er sandt og trist, hvad han siger i slutningen, at vi nu er indskrænkede til at lave os små private lyspletter i tidens mørke, små bål midt i ørkenen, hvor vi kan varme hænderne og holde humøret oppe, mens alle de andre sidder og ryster i de kolde kirker. Forresten må jeg gratulere de herrer til den snedige opfindelse, at De lader Deres breve trykke — det er både besparende og til fortjeneste, og så får vi andre endda korrespondancen med.

Jeg var ude hos Alex Kraft forleden sammen med Ipsen og Saxild og flere. Kraft hænger i med mange tykke bøger; det synes som han nu vil vove sig ind på den af Dem forladte Domæne og plukke i de sørgelige gamle lig Retten og Moralen. Det bliver nok en fart helt ud i filosofiens yderste ismarker, han vil indlade sig på. Blot han ikke fryser inde! Jeg snakkede lidt med ham om, at han heller skulde se at holde sig på det rent historiske område, men nej — det havde han også tænkt på; det var hans udgangspunkt; men det var nødvendigt, at han først klarede sig forholdet mellem retten og moralen, thi det forstod jeg jo nok — altså — — — Han er vist temmelig håbløs med sin ret og moral.

Hjemme har vi det godt; vi forbereder os for tiden stærkt på at forøge folkemængden i det kongerige »Danmark«, hvilket jeg just ikke glæder mig til. Men jeg er jo ikke uden

skyld i dette, og så får jeg finde mig deri. Det glæder mig De befinder Dem godt i Rom. Hvad er det for renæssance mennesker De læser? Er De stadig glad ved Deres Dante? Jeg kilede forleden hans Paradis igennem, og jeg synes nok, der er en grumme bunke skimlet og skrumpen teologi deri. Ganske vist også meget af første rang, navnlig la lodoletta che in aere si spazia. Nu farvel for denne gang. Min hustru har bedt mig hilse Dem hjærteligst. Godt nytår og mange glade dage!

Deres hengivne

Niels Møller

Rom 16/2 91

Kjære Møller!

Først og fremmest en Lykønskning til den lille Pige, som jeg haaber har det vel og Moderen ligesaa. Rygtet naaede naturligvis meget hurtigt herved til caput mundi, og min første Tanke var, at den Mave, som De omhyggelig har kultiveret, nu kommer ret tilpas til Faderværdigheden.

Dernæst en Undskyldning, fordi jeg ei har skrevet paa længe. Jeg véd kun lidet, der er stupidere at skrive, end Breve. — Imedens har jeg været i Neapel — i Sne, paa Vesuv — i Sne og tyk Taage, paa Capri — hvor jeg blev indeblæst af en Storm og maatte se paa Prof. theol. Madsen, i Pæstum og Pompeji — hvor jeg følte Sus af Historiens Vingslag og »Gamle Tider blive ny« og alt, hvad andet hører sig til.

Men især har jeg været i Rom, har talrige Gange gjort energiske Forsøg paa at reise bort uden at de dog endnu ere lykkedes; for et Par Dage siden har jeg imidlertid sendt min Hovedkoffert til Venedig, saa nu er jeg bunden til snart at følge efter. »Im wunderschönen Monat Mai — wenn alle Knospen springen« vil jeg igen sætte min Fod i

hjemlig Muld og synge:

Vidt har jeg streifet i Verden
her fæstned sig træ (??) min Fod;
at tidt man sig taber derude,
først ret jeg hos dig forstod.

Maaske allerede i Aprils Slutning.

Forresten generer jeg mig ved at komme hjem, thi jeg er saa bange for, at mange Folk skal vente sig at jeg har faaet mere Udbytte end jeg — ialfald sort paa hvidt — vil kunne fremvise. Jeg tror sikkert, dette Udenlandsophold har lagt nogle Tommer til min Væxt — ikke i Højden, vær ikke bange! — men i Drøjden, i Bredden, — men det er som Menneske og kun mere indirekte for mit Studie at jeg er voxet. Hvorom alting er, jeg har levet en saare lykkelig Tid her i Rom; og at jeg ikke er noget af en Lyriker, derpaa har jeg for mig det klareste Bevis deri, at al den Jubel og al den Stemningsfylde og Følelsesrigdom, jeg har følt i mig hernede i Italien, at de ikke har givet sig noget sølle Udslag i Rimsport og Rytme-convulsioner. — Derimod betvivler jeg, at det løber af uden en Bog om Renæssancekulturen i Italien, — naar engang Tidens Fylde kommer.

Hjemme — ja! hvad sker vel dér? Efter Aviser ser det jo ganske livlig ud. I. B. laver »Fri Theater« — det skal han have Lov til; der er vel ingen Lovparagraf for, at man skal gaa hen og se paa Forestillingerne? men at det vil slaa an paa det theaterfjantede Publikum, og blandt det »frisingede« »Kjøbenhavn«, som kalder en kedelig Fremstilling af en plat »Collage« for »ubestikkelig, bitter Livsskildring«, og hvert meningsløst indflettet »Argot« udtryk for une »trou-vaille« — derom kan man jo ikke tvivle.

Den store Digter »Peter Plus« har jeg gjort Bekendtskab med hernede; A. C. Larsen havde fundet ud af, at vi

maatte passe saa udmærket for hinanden — men de Prøveballoner vi diplomatisk udsendte ved en 4 Øjnes-middag, angaaende vor Mening om »Hedda Gabler« og G. B. gik i stik modsatte Retninger; og Forhandlingerne maa foreløbig ansés for indstillede.

Og De selv? Skrider »Agamemnon«? Kommer der flere Noveller. Da Deres Antikritik med andre Brevskaber er sendt til Venedig i min store Kuffert skal jeg ei fortsætte Diskussionen; De kan jo nok forstaa, kjære Møller!, at har jeg ikke kunnet være saa glad over Deres Noveller som over Digtene, saa kommer det bare af at mine Forventninger og Fordringer til Dem er større end det Publikums, som komplimenterer for Novellerne. De gjorde — Gud forlade mig min Synd — paa mig Indtrykket af en Julebog, bestilt af Philipsen. Jeg haaber De forstaa, at jeg overdriver; maaske tager jeg ogsaa feil. Søhistorierne syntes jeg bedst om. —

Bogen om Manin hedder »La vita e i tempi di Daniele Manin« Forfatterne: Alb. Errera e Cesare Finzi. Tryksted: Venezia. Aar: 1872. Sideantal: 372. Saavidt jeg husker med uudgivne Dokumenter. Skal jeg købe Dem den i Venedig? En Euripides har jeg købt, men nogen videre god var det ei.

Kjære Møller! Lev saa vel og hils Hustru og Barn; den lille er vel et Vidunder i Ydre og Indre. Jeg glæder mig (med Misundelse) til at se Dem i egen Familiekreds. Bare jeg var saa vidt. Det er sandt; om De ei ved det i Forveien vil jeg dog meddele Dem engang, at jeg er forlovet med den Frøken Neukirch, De ofte har set hos os. Sagen er hverken fra gaar eller iforgaars; men jeg gider saa lidet tale om sligt. —

Vil De skrive til mig, vil et Brev, addr. til Venedig poste restante, træffe mig.

Deres hengivne
Vald. Vedel

Kære Vedel! Tak for Deres brev; som sædvanlig har jeg ladet lang tid gå hen, inden jeg har nået at besvare det; — er som altid ruelsesfuld derover. Men der er kun 24 timer i døgnet, og de går i gallop. A propos. De har nu vel læst sådan en mængde ældre italiensk, at De kan vide besked om, når og hvorlænge man dernede regnede med kl 1 til kl 24 og fra hvilket klokkeslet man begyndte. Jeg ser, at Benvenuto regner med disse høje klokketal. Jeg har læst ham om igen i denne tid med stor fornøjelse nemlig.

Min hjærteligste lykønskning til Deres forlovelse! Jeg havde jo nok hørt adskillige små fugle kvidre om den sag og kunde da forresten nok selv regne ud, at én og én er to. Men da De ikke tidligere har hentydet dertil, har jeg selvfølgelig tiet stille.

Berendsen har nu også fået sig en livsledsagerinde. Jeg traf ham forleden på gaden nylig hjemkommen fra et hastigt besøg hos genstanden og præsentation for forældrene. Han var smilende, med stigende værdighed.

Tak for Deres tilbud om at købe mig bogen om Manin. Hvis den er at få for en billig penge — 3-4-5 lire eller sådannoget, vil jeg særdeles gerne have den.

Det glæder mig at høre, at De kommer til at være længere ude end oprindeligt bestemt. Nu, da De er der, synes jeg nok, De bør holde Dem til fadet, så længe De orker. Så er De da også udenfor det hjemlige støv imens. Når De kommer hjem, vil De vel få nok af det i lungerne. Jeg misunder Dem igrunden ikke den stilling, De vil komme til at indtage mellem folk her. Den vil blive grumme vanskelig. Det vil knibe for Dem at hævde Dem selv, så De hverken bliver ført til indtægt eller til udgift af de forskellige par-

tier. Himlen bevare Dem for Borchsenius! han er det værste menneske til at gøre én bjørnetjenester.

Jeg har det for øjeblikket rigtig godt; min hustru og den lille pige ligeså — den sidste er nok lidt bleg og mager og kunde til tider lukke sin mund lidt tættere i, især om natten, når jeg skal sove; men ellers er hun meget flink. Jeg er i denne tid i et godt arbejdshjørne. Jeg hænger i med Aiskylos og er nu nogenlunde færdig med Kasandraepisoden. Jeg sammenlignede min oversættelse med Brøndsteds, som jeg hidtil kun havde kigget flygtig i engang, — jeg havde igrunden ventet, at Brøndsteds var bedre end den er; der går jo et stort navn af den; det fortjener den ikke; jeg tør nok uden at prale sige, at jeg kan gøre det adskillig bedre end han. Det har givet mig end mere lyst at anstille denne sammenligning; nu skal jeg se at klemme på, sådan at jeg kan få Agamemnon færdig til efteråret.

Det er forresten ganske livlige tider herhjemme. De følger vel med? Det interesserer mig at se de moderate venstremænd under pisken hos højre. Det er synd at sige, de får de blideste kår. Hvis jeg satte noget politisk håb til sagerne herhjemme vilde jeg harmes over at se den renegatlovgivervirksomhed, der drives for tiden, hele den forargelige komedie, der kan kaldes resultatpolitiken. Men det er en højst passende politik for de bløddyr herhjemme. Ikke blot, at de giver Estrup penge at råde over, de giver ham hals og hånd over dem, giver administrationen så frie tøjler som om den havde vist sig som et koncilium af engle, man kunde stole på i tykt og tyndt. Det er en ækel hurlumhej de stiller op. Det forbavser mig, at Pingel kan være med i det; han må dog vist have et fond af dumhed i sig. Det er vel hans uvilje mod Københavneriet, der driver ham. Ganske vist, det er også ækelt; men det gør ham fæl i

anden retning. Jeg har i vinter givet mig til at læse endel i rigsdagstidenden, som ellers ikke er morsom læsning, men jeg vilde dog se lidt af, hvad der blev sagt fra de forskellige sider — bladene er jo ikke meget pålidelige; jeg stolede ikke meget på »Politiken« og end mindre på Morgenbladet, der vel nok er noget nær det mest perfide blad, der existerer på guds grønne jord — N. J. Larsens ånd svæver jo over det. Jeg må da sige, at jeg absolut syntes, at Hørup og Edv. Brandes klarede sig bedst i debatten, ikke blot talte mest sømmeligt men også så videst, mest human, mest politisk på sagerne. Det er ligegodt dem, der repræsenterer de fremskridende tanker — de andre, moderatisterne, de er mørkemænd i deres natur, bornerte, bigotte, intolerante. Mere end højre, der dog har en lille gnist af upolitisk frisind — ikke meget ganske vist, de ofrer den gerne for deres politiske tvangssind, og kommer de rigtig i spænd med Klaus Berntsen og lignende kumpaner, så tror jeg nok vi kan vente reaktionære løjer. Det er naturligvis godt at komme ud af uføret, men det er ikke værd at ofre så synderlig meget derfor. Er det os til ubehag, så er det også de andre. Men dette er fred for enhver pris, det er fred med flåning op over begge øren, det er et forræderi af den sag, der skulde forsvares.

Ellers er her jo temmelig dødt — frit teater og andre blegsottige mærkeligheder, de er jo ikke morsomme. Det er godt, man kan forlægge residensen andetsteds hen. Jeg er for tiden ved Michel Angelos digte, som interesserer mig. En mærkelig stræng og ideel ånd. Det er så betegnende i hans elskovsdigte, at det næsten ene er øjet, sjælens port, han priser — *fa di mia membra tutte un occhio solo*, råber han også. Og hun er helt øje for ham. Det er ganske overraskende, når han engang siger *trovo una forza in due*

leggiadre braccia — man er slet ikke vant til, at de lemmer kommer ham ved.

I mine ledige timer sidder jeg eller ligger jeg — for det er gerne om morgenen og om aftenen i min seng — og læser C. Winther. Jeg har nemlig ved en heldig tilskikkelse fået et dejligt exemplar af de samlede skrifter, på tykt papir, det har tilhørt manden selv. Har De nogen kilder til C. W.'s liv. Jeg véd ingen ordenlige — som er tilgængelige, og jeg havde nok lyst til at komme ham noget nærmere ind på livet. Navnlig vilde jeg nok ønske at kende brevvexlingen mellem ham og konen. Jeg går i denne tid og driver nogle makinationer for at få fingre i den, men véd endnu ikke om det lykkes. Han har åbenbart været en blød natur, meget følelsesfuld, lidet tankeklar, uden interesser udenfor det æstetiske og erotiske. Det er ganske interessant at se hans sidste digte: han klynger sig til hende næsten med angst; hun har absolut også været den stærke i det forhold; ellers var han næppe heller taget til Paris på det sidste; han vilde så nødig.

Jeg traf Høffding igår, han havde tandpine og så noget forkommen ud; jeg skal hilse Dem fra ham. Han plages med doktordisputatser. Ved De, at vor elskede ven Oskar Hansen har forsøgt sig med et opus om »hypotesens teori«. Det blev kun ved forsøget — efter velvilligt råd trak han den atter til sig. Hvorudover han er meget muggen og går og skumler over Høffding og verden. Høffding, som er et godtroende menneske, mener at O. H. ikke nærer nogen misstemning mod ham, men blot sådan i det hele taget er sort i hu. Efter hvad jeg har hørt om O. H. og kender til ham, tror jeg nok, han betragter sig som grumme forurettet — hvad jeg ikke tror, han er. Larsen, teologen De véd, er også på den samme vej. Han har valgt sig et æmne, der

ligger jorden nærmere og skrevet en tyk pakke om Hobbes. — Høffding havde den ude hos sig og mente, den var meget god. Dette er måske amtsgeheimnisse.

Nu farvel for denne gang. Mor dem godt, bliv fed og fornøjet og læs ikke altfor mange bøger — »den, der lever af papir, han har en hæsleg vane« sang vi inde på Regensen i gamle dage.

Min hustru beder Dem hjærtelig hilset og sender Dem sin lykønskning i anledning af Deres meddelelse i det sidste brev. Når De kommer hjem til sommer håber vi at få Dem begge at se i vor vigvam.

Deres hengivne
Niels Møller

Kære N. M.

Som ofte før tyer jeg til Dem om et godt Raad. Her var for et Par Aftner siden hos mig den nye Redaktør af »Berl. Tidende« Rothe og spurgte mig, om jeg vilde være æstetisk Leder af B[erlingske] T[idende]. Det var ikke den daglige Anmeldelse af alt muligt, der var Tale om, men en Ledelse af den æstetiske Kritik samt om at skrive en literær Kronik nu og da, for x. en eller to Gange maanedlig en literær Feuilleton. Jeg fortalte, at jeg som bekendt var Venstremand, at jeg ikke vilde finde mig i, der skreves noget imod Brandes, at jeg i det hele vilde være helt uafhængig, at jeg iøvrigt helst vilde være med i et Blad, som angreb Religion og Ægteskab; han blev alligevel ved sit og bad mig tænke derpaa. Nu er der jo det, som taler for Sagen F. d. f. at det er en temlig fast Stilling, som giver godt med Penge (der blev forresten intet talt herom, da jeg i det hele *ingen Udsigt gav til at gaa ind paa Sagen*). F. d. a. gir Stillingen jo stor Magt, og man kan jo egentlig sige, at naar Højre (eller det *Mellemparti* mellem Ferslew-erne og »Politiken«, som B. T. ønsker at indtage efter Rothes Plan) kommer til mig og siger: »Vi tror paa Deres æstet. Domme, værsgod at sige, hvad vi skal mene om Literatur og læse af Literatur,« — Ja! saa er det jo igunden meningsløst at afslaa at give sine Meninger og den Literatur, man holder af, den Anerkendelse og Udbredelse og

Indflydelse, de derved kan faa. Det vilde — *mutatis mutandi* — være som om en Oppositionsmand, hvem det tilbødes at danne et Kabinet, vilde afslaa det og erklære, at han aldrig vilde være Regeringsmand, men vilde leve og dø som god Oppositionsmand. Det kan jo da ikke siges at være andet end de, der kommer til mig, og ikke omvendt, da jeg dog aldrig har skrevet andet end, hvad jeg mente og helt ud dette, og ikke agter at handle anderledes.

Imod Sagen taler, at det ikke tiltaler mig at høre til den officielle Side og tale i det herskende Bourgeois Navn. Endvidere, at mange paa venstre Side vilde kalde mig Overløber m. m. Den første Gang, mit Navn stod i B. T. vilde »Politiken« jo gi ondt fra sig. Og jeg tilstaar, jeg selv som Student vilde have følt mig forarget. — Dette kunde jeg imidlertid afbøde noget ved at lade min første Artikel handle om G. B. selv og skrive saaledes om ham, at man vilde faa det galt i Halsen, hvis man vilde nævne Ordet »Forrædderi«. —

Summa Summarum: Jeg kan jo godt lide at faa et fast Ben og ogsaa at faa den meget store Magt, det altid vil være, at bestemme B. T.s literære Domme og selv, naar jeg vilde, at kunne fælde dem. Paa den anden Side kan jeg ikke godt lide at blive kaldt Overløber og Forrædder eller at gøre noget, hvorved jeg kan komme i en vanskelig eller umulig Position.

— Allerhelst vilde jeg naturligvis, hvis jeg skulde falde paa at vælge at sige: Ja, at De gik med, saaledes at De ogsaa nu og da skrev nogle literære Feuilletoner. Men jeg var fra først af egentlig ganske bestemt paa at sige Nej!, sagde det egentlig ogsaa helt uden Betænkning til ham, først bagefter har jeg begyndt at faa Skrupler; men jeg er alt ialt — troer jeg nok — nærmest tilbøjelig til vedblivende at sige nej.

Men tænk nu lidt derover — ogsaa om mit Forslag med Hensyn til Dem selv eventuelt —, og giv mig Deres Mening. Det kan vel ikke nytte, jeg henter Dem imorgen paa Kontoret, da De vel ikke gaar Kl 4 i denne travle Terminstid. — Jeg har ikke godt Tid til at komme ud til Dem imorgen Aften, eller rettere: jeg kan ikke godt gaa hjemme fra, da jeg venter en Svensker (Oscar Levertin) i disse Dage.

Deres
Vald. Vedel.

P.S. Naturligvis bliver dette mellem os.

21/12 96.

Kære Vedel. Jeg synes nærmest, De bør slå til og tage mod Rothes tilbud. Når De kan binde ham ved en håndfæstning, således at De får en uafhængig stilling, uden redaktionscensur, og når De ellers får arbejdet ordenlig betalt, mener jeg, at grundene for opvejer grundene mod. Jeg synes som De, at det er betydningsfuldt om den magt, den æstetiske leder af B[erlingske] T[idende] har over et stort publikum, kan blive lagt i frisindede hænder. Egenlig talt er det vel på den måde en oppositionsmand herhjemme kan virke dybest, ved at gå ind i fjendens lejr og præke evangeliet for ham. Og fjendskabet er jo ikke så uforsonligt som for nogle år siden. De vil vel nok blive drillet lidt fra Politikmenneskenes side; men det synes jeg, De kan tage Dem forholdsvis let. Og jeg véd egentlig ikke, om nogen vil blive rigtig forargede. De er jo dog i en officiel stilling — statslærer i litteratur — så der er ikke noget forbavsende i, at De skriver om litteratur i det officielle blad. Det

vil sikkert også være fornuftigt af Dem at begynde med en artikel, hvori De toner flag — jeg synes just ikke, De skulde begynde med Brandes, så vil hensigten stikke så grelt frem, og det er ingen nytte til, tag heller et andet æmne, hvori De rolig kan vise Deres position uden at De behøver at understrege den.

Jeg vil selv ikke have noget imod ved lejlighed at skrive et eller andet i bladet under Deres ægide, — især hvis De kan få det lavet sådan, at man kommer med latinsk tryk, for jeg kan for min død ikke lide at se mig selv trykt med de væmmelige gotiske typer.

Hermed en skrivelse fra Nanna til Simona. Da hendes bogstaver er noget forhistoriske, nærmest på runeståndpunktet, har jeg skrevet en moderne tolkning nedenunder.

Venlig hilsen

Deres

Niels Møller

Hotel Rollin Rue de la Sorbonne

15/6 97.

Kære Møller!

Jeg synes dog, jeg vil hilse Dem fra Hotel Rollin, Quaierne, Café Harcourt, Louvre og den øvrige Familie. Her er saa temlig, som da vi var her sammen, min Dag gaar ogsaa som dengang omtrent. Jeg faar min Chocolate i samme Crémeri, hvor jeg endog fandt samme Personale, jeg spiser paa Duvaller og lignende Steder, sidder paa Bibliotheket, hvor jeg nu navnlig besøger Kobberstikka-binettet, kommer først hjem Kl 7 til vort Quartier, sidder saa en Timestid i Luxembourghaven, som vi ikke benyttede nok om Aftenen, og spiser saa henad 8tiden. Jeg har kun været et Par Gange i Theater, der gaar ikke morsomme

Ting, og jeg finder det lidt drøjt at sidde i Parterret i den Hede i Theatre Français. Jeg saa dog bl. a. »Hernani«, det var virkelig lærerigt nok. Jeg har set en Række saa dejlige Rød- og Sortkridttegninger fra 16de Aarhs Frankrig paa Bibliotheket; De husker maaske, at der i Louvre var en Række saadanne, men paa Kobberstiksamlingen er der mange flere. De er saa fine og delikate, saa præcise i Conturerens Linier, altid i $\frac{3}{4}$ Profil, Haaret og Skægstraaene og Øjenbryn udpenslede saa nærsynet pedantisk som hos Dürer, men tillige bløde og givende de fineste Opbygninger af Pandens Ben, Skyggerne hen ved Tindingehaaret osv; bedre Mænd end Kvinder; de viser, disse Typer af Coligny eller duc d'Alenzon, Karl 9 o. l., hvor højt op fransk Kunst vilde være naaet, om Farvesansen havde sluttet sig til denne Sans for Liniernes Rigtighed og Skønhed, som jo ogsaa er den franske Klassiks store Fortrin og Ensidighed. Jeg køber naturligvis ogsaa bravt med Bøger, har just idag falden i Fristelse for en deilig Luxusudgave af Racine, og jeg maa nok ha' mig en Kasse, som vi havde sidst. En egentlig Samling Folkesange har jeg ikke truffet paa, men har købt til Dem en smuk lille Samling almen yndede Viser, hvoraf de fleste imidlertid er af kendte Forff. i 18de Aarh, saavidt jeg har set, — dog ogsaa nogle Folkesange. Jeg har købt mig en hel Plutark (o: de berømte Mænd) paa Fransk, men en saadan bryder De Dem vel ikke om? Skriv kun, hvis der er noget, jeg kan besørge; det skal være mig en Fornøjelse. —

Jeg har ikke set noget til Christiansens endnu; har været en Frokost hos Gesandten, har saa været et Par Gange sammen med Prof. Schück fra Lund. Jeg ærgrer mig over ej at ha' plejet dette Bekendtskab, som jeg gjorde i Rom; nu skal han til Upsala; det er en sjælden lærd Mand, og han har just samme Interesser, mærker jeg, som jeg. Det viste

sig, at det tildels var samme Art Spørgsmaal, der beskæftigede os. De vilde ogsaa have megen Fornøjelse af ham, han er meget inde i alt Engelsk. Han er rig og rejser hver Sommer om i Europa. Han kendte naturligvis Deres Anmeldelse af »Shakespeare«, han sagde at han savnede historisk Sandhedskærlighed, virkelig Vilje til at finde Sandheden, i Brandes' Literærhistorieforskning. — Men hvad er det, jeg hører, at Brandes er saa syg? Jeg har ingen eneste dansk Avis set, men Moder skriver noget om Lungebetændelse, Frygt for Blodprop osv. Sæt, han døde, det kan man næsten ikke tænke sig. Det vilde være en stor Tomhed, en stor Sænkning af Niveauet i det aandelige Liv og Rørighed hjemme! Tænk, at ikke ha ham til daglig at vækkes af, irriteres af, skumle over og glæde sig ved at vide gaa der paa Østergade, i Samfundet, oppe paa Politiken og sprude og sprudle af sin Aands Fyrighed! Men saa galt er det vel heller ikke.

Simona kom nok til Hornbæk alligevel, paa det gamle Sted. Jeg haaber da, at Jenny kan komme derud noget, for det lader jo til at vor Lille trives godt; naar jeg kommer hjem, haaber jeg ogsaa, at De ser derud. Deres Ferie bliver nok først i August. — Jeg har lejet mig ind for en Maaned, men har i Grunden intet videre mer at gøre her i Paris; det er jo snart gjort at se fransk Kunst i 17de og 18de Aarh. i Louvre, og jeg sidder nok paa Bibliotheket og læser kuriøse Bøger fra Ludvig 14s Tid, som jeg kan tænke mig, de ikke har hjemme, men det meste kan jeg lige saa godt læse i København, hvor man navnlig fra den Tid er rigelig forsynet. Det er ogsaa det demoraliserende ved at skulle holde stadig ny Forelæsninger hvert Aar, naar Æmnerne er saa lidet aktuelle, at man maa farte videre uden at kunne fordybe sig i det Enkelte, thi hvilken Djævel eller: hvor mange Djævle gider høre mange Timer om fx Ma-

dame Lafayette, hvem jeg gerne vilde dvæle ved og se i Forhold til Racines Tragedier. — I Versailles har jeg været; jeg tænkte først paa at bo derude, men tror nu, at jeg lige saa godt kan tage ud og ind, jeg maa der nok en 4-5 Gange, det er jo Skatkamret for min Tid. Jeg tænker at gøre en lille Rundrejse i Belgien. Jeg faar uhyre travlt til Vinter, maa vistnok ligesom forrige Aar læse 3 Gange ugentl. paa Universitetet, 1 Gang paa Akademiet, skrive min franske Literaturhistorie, og saa lader det til ogsaa at blive til noget med Kommunebibliothekerne, som jeg ikke tør og ikke kan sige nej til, naar det tilbydes mig. — Kære Møller, jeg tænker tit paa Dem herovre, gid De vilde se at komme ud og rejse ordentlig engang (Ancherske eller Carlsbergske), inden det er for sent. Hils Jenny og Nanna.

Deres hengivne

V. V.

Olufvej 17. 18/6 97.

Kære Vedel! Tak for brevet. Det var helt rart at høre om de gamle steder; mindet om vor tur sammen forleden år kom så levende op igen. Det var jo alligevel en god måned, jeg havde den gang, fraregnet skoene, der klemmede, og maven, som ikke vilde makke ret. Det er mig helt behagelig at vide Dem dernede; jeg ligesom er lidt med igen. Lever Madame i Hotel Rollin endnu og hendes alderstegne fader? Og er der atter bleven sang og spektakel i knejpen der tæt ved?

Tak også for visesamlingen, De har købt mig; det var netop sådan én, jeg ønskede mig. Hvis De ellers, når De driver langs kajerne, skulde falde over en eller anden kuriøs bog, De kunde mene vilde passe mig, var det rart af

Dem, om De vilde hugge den til mig. En Commines vilde jeg fex nok have. Ellers hvis De tilfældig skulde træffe en lignende Froissart, som den, De fandt sidst. Men De skal ikke gå på jagt efter dem. Kun hvis De ganske tilfældig får dem i hænderne.

Vi lever for tiden på Olufsvej for at ligge lidt på landet og få frisk luft. Det får vi også, det blæser og er gærne en kulde som i april. Vi har i denne måned kun haft et par rigtig varme dage, hvor vi kunde sidde ude og smelte ganske stille. Jeg synes alligevel, jeg har rigtig godt af opholdet herude. Vi har nu sagt vor lejlighed op og har ingen anden fundet endnu. Jeg vilde jo helst ud ad Hellerup til, men det synes ikke så let at få noget derude.

Det glæder mig, at De traf Schück, som åbenbart er en svært dygtig mand. Ottosen har forleden i Politiken anmeldt hans svenske literaturhistorie og er meget optaget af den. Hvor gammel er den mand egenlig? Han må være en stor slider. Han er hjemme i engelsk, har gjort et stort arbejde i svensk, og nu fortæller De, han går løs på fransk.

Jeg tror, han har ret i sin dom over Brandes. Hans motto er ikke περι παντος ἀληθεια. Han mener vistnok selv, at han stræber efter sandheden, men han tar sig det noget letsindig med den; når han har fået en opfattelse af et eller andet, stanser han ikke for at spørge: er det nu også rigtig sandt; kan det ikke være helt anderledes. Der er noget sorgløst lettroende ved ham. Og når noget gør god effekt, har han ondt ved at tro, at det ikke også er rigtigt.

Hvorledes Brandes har det, véd jeg ikke noget bestemt om, men efter Politikens sidste bulletin, var han i bedring.

Jeg sidder og læser lidt Evripides, Two noble kinsmen og Morte d'Arthur. Den sidste er noget langtrukken, men ganske underholdende. Den minder mig sommetider om Holger Danskes krønike, sommetider om slagscenerne i de

islandske krøniker; men de er dog mere mådeholdne. Det er næsten helt igennem om knights errants, som rider gennem dybe skove og brede sletter og møder andre riddere, som de løber sammen med som vildbasser, så vælter mand og hest og spydene knækker og så farer de løs med sværd og hugger løs på hinanden til rustningerne hænger i laser. Så slås de med kæmper og befrier damer og holder store turneringer og feltslag, hvor folk falder i titusindvis. Det gør én ligefrem godt, når man mærker lidt naturlig virkelighed i alle disse overdrivelser. Således når de forbavses over, at en eller anden ridder kan vælte en fire fem andre med det samme spyd, uden at det knækker. Eller når de kommer af deres harnisk og iføres en lang kjole, en slags slobrok, som man kan se dem iført på billeder fra det 15. årh. Er det mode i middelalderens ridderromaner, at en rigtig elsker engang imellem skal gå fra forstanden og leve som en hel vildmand ude i skovene. Det hændes nemlig både Sir Tristram og Sir Launcelot, som fremholdes som de to store eksempler på elskende riddere.

Nanna får en gang imellem lidt af disse eventyr, som hun nyder med grådighed, men lidt betænkelig, når hun synes det går for hårdt til; det trøster hende da at høre, at de væltede riddere ikke ligger døde på jorden, men står op igen og går hjem og vasker sig. Vi er blevne færdige med Herodot. Slutningen interesserede hende ikke så meget som de første bøger; den er der flere eventyr i; i selve perserkrigene var hun mest spændt på, om perserne fik prygl, som hun jo nok tænkte, de skulde få.

Det er underligt med grækerne, så lidt det har interesseret dem at holde folk i spænding — jeg mener, ved ikke at fortælle, hvorledes udfaldet af en hændelse vil blive, ved at lægge skjul på, hvad der sker, indtil allersidst. Sådan i deres dramaer, hvor de fortæller hele historien i prologen,

selv om interessen består i en hemmelighed, som efterhånden skal åbenbares. Således i Evripides Ion, jeg læser for tiden. Den handler om en søn, Apollon har med en atensk prinsesse. Hun føder i dølgsmål og sætter barnet ud. Hun tror, det er ædt af vilde dyr, men Apollon har frelst det og bragt det til Delfi, hvor drengen voxer op som tempeltjener. Moderen bliver gift med en anden fyr, de har ingen børn; kommer så til Delfi for at spørge oraklet og der åbenbares det så, at Ion er hendes søn. Det véd vi imidlertid alt sammen fra prologen. Ligeså et sted hos Herodot. Før slaget ved Plataiai, natten forud kommer en rytter over til Atenerne fra Perserne og fortæller, at perserne vil slås og næste dag, giver dem gode råd og beder dem have ham i taknemlig erindring. Tilsidst fortæller han, at han er Alexander af Makedonien. Men det fortæller Herodot os ligestrax.

Her er ellers ikke det bitterste nyt, jeg véd. De har næppe tabt noget ved ikke at læse danske aviser. Gellerup, som slider for sit brød i Politiken, har det uheld, at han kommer stadig i spektakel med bladets andre medarbejdere. Forleden var det Sarauw med Osman Pascha. Nu nylig skrev han noget om grafologi og kom der med nogle udtalelser om Bismarck og Hall, som var meget storsnudet bismarcksbeundrende og overmåde ensidige. Så måtte Niels Petersen et par dage efter ud imod ham — ikke at tale om, at Marer naturligvis også lod høre fra sig. Jeg tror nok, at Gellerup er det af de mest hovmodige og indbildske mennesker, der er til. Og hans tyskeri er næsten grinagtigt. Han er vist mere tysk end tyskerne selv. Var det ikke for det usle mammon, vilde han næppe heller værdige os stakkels danske at skrive en linje til oplysning for os. Det blev i hvert fald kun almisser, der faldt fra hans hånd. Og således betragter han dem måske også. Det er kedeligt, at Gellerup ikke er rig.

Jeg havde brev fra Saxild forleden. Han lever i et lykkeligt dovenskab og kultiverer sin have navnlig ved at jage efter katte og løvetænder. Ellers har jeg ingen kendinge set...

Vi havde et brev fra Simona til Jennys fødselsdag; men har ellers ikke hørt noget fra hende. Det er kedeligt, hun skal have sådan koldt vejr deroppe. De synes jo at have det med varme hos Dem.

Jeg gad nok set de tegninger, De taler om; efter de prøver på den tids tegning, jeg kan huske, må de have været brillante. Jeg vidste ikke, at biblioteket dernede også havde en kobberstik- og tegning-samling.

Hilsen fra Jenny og Nanna.

Deres N. M.

Olufsvej 17. 26/7 97.

Kære Vedel!

I lørdags havde jeg så småt tænkt at besøge Dem i Hornbæk, men jeg blev noget sinket og fik dernæst besøg, så tanken dumpede ned i den bekendte forgård. Igår var vejret rart, men jeg turde ikke påtage mig at tage både op og ned på én dag, da jeg helst ikke må være for søvni i disse dage. Nu vil der gå nogen tid, inden jeg kan komme nordpå; for om alt går, som det skulde, tager jeg på lørdag ned til Lolland og bliver der mine 14 dage. Alt dette er nu bare til forklaring af, at jeg iaften giver mig af med noget så mærkeligt som at skrive brev.

De har det forhåbenlig godt deroppe alle tre og finder Dem tålmodig i den regn, himlen lader falde over Deres hoveder. Jeg synes snart, at agrarerne bør være tilfredse. Idag fik vi en tordenskylle med store hagl, som dumpede ned igennem skorstenen i anstalten og hoppede ud på gulvet i kontoret.

Jeg har haft megen fornøjelse af de franske viser og takker Dem meget både for dem og for bibelen, som blandt andre gode egenskaber også har den, at den indeholder de apokryfe bøger, som man i de sædvanlige danske bibeloversættelser gärne bliver snydt for. — Det er morsomt i visebøgerne at se sangene fra revolutionstiden, på den ene side dannede patetiske, med antike og fædrelandske allusioner, sådanne som Marseillaisen; og på den anden side de ægte plebsviser, navnlig Carmagnolen. Den er ikke literær, det er folkets rå røst, man hører, og gud véd, om den ikke har tiltalt parisermasserne nok så meget som Marseillaisen. Der er ikke retoriske kruseduller på den vise, men en rigtig folkelig gassen sig i et vers som dette.

Antoinette avait résolu
de nous fair' tomber sur le cu.
Mais son coup a manqué,
elle a le nez carré.

Ça ira er i og for sig dygtig dum; men den er et ganske godt eksempel på, hvordan folk kan drikke sig rus i en vises lyd uden at ænse meningen synderlig. Det er mest denne arrig skrattende ralyd, som udmærker denne vise:

Ça ira, ça ira, ça ira ... ne trahira —
combattrà ... parlera ... Ah ça ira, ça ira
ça ira — vienne qui voudra ... répondra
... le Français toujours vaincra ... Ah ça ira,
ça ira, ça ira ... tout réussira.

Fraregnet Marseillaisen har franskmændene forøvrigt ikke været synderlig heldige med de fleste af de viser, de til forskellige tider har brugt som nationalsange. Partant pour la Syrie er jo i og for sig en flov sang, melodien er ganske letløbende messingmusik, men da heller ikke mer. Det for-

bavser mig her at se, at Bourbonnerne i restavrationstiden brugte som chant dynastique Ou peut-on être mieux. Jeg kender ikke melodien, men ordene gør sig grinagtig til det brug. Men det var vel det patriarkalske kongedømme, der vilde prise familiespisningernes hyggelige stilleben.

En vise, jeg har haft megen fornøjelse af, var den om M. de la Palisse, som jeg ikke kendte før. Der er sådan noget drolligt i den alvor, hvormed sangen fortæller en mængde ganske uomstødelige sandheder.

Il fut, par un triste sort,
blessé d'une main cruelle.
On croit, puisqu'il en est mort,
que la plaie était mortelle

Regretté de ses soldats
il mourut digne d'envie;
et le jour de son trépas
fut le dernier de sa vie.

Og så videre....

Sikken Levy gik hen og døde. Han så ganske vist sygelig ud. Jeg gad vidst, om hans elever vil sætte på hans grav: Elsket og savnet. For så tror jeg sikkert, at de lyver. — Jeg sendte Dem forleden nogle Nursery rhymes, for at De kunde se, hvad man kan få for 8 øre. Hermed følger nok noget fra Jenny til Simona.

Hilsen fra de 3 her til de 3 hist.

Deres N. M.

Kære Møller!

Jeg vilde have været ude hos Dem idag eller imorgen; men da jeg paa Tirsdag og Onsdag skal over til en Højskole paa Fyen og maa sidde og slide i at forberede Foredrag, faar jeg ikke Tid dertil. Derfor vil jeg straks sige Dem Tak for Deres »Røster«. Adskillige af Digtene var jo ganske gode Bekendte. »Serenitas« er vel ogsaa gammelt, men jeg kendte det ikke, det er jo et meget smukt Digt; »Kalypsos Ø« har jeg altid fundet altfor abstrakt og tungt reflekteret for den første Halvdels Vedkommende, men det gør dybere Indtryk paa mig nu end før. Flere af de smaa gnomiske Digte synes mig temlig haarde Nødder at knække, altfor dunkle og sammentrængte. Første Vers af Afholdssangen og meget i Sønderjydesangen kan jeg rigtig godt lide, og der er mange prægtige Stykker i »Konge uden Land«, hvor Rytmen passer saa udmærket til Tonen. Bedst synes jeg dog ubetinget om »Dampskibet« og om »Maaneskyer«; det første er virkelig en saa originalt og sikkert gennemført Levendegørelse, at den maa blive staaende i dansk Literatur som et nyt Fund; »Maaneskyer« er af en saa fantasi-fuld og ren Maanenatsstemning, og Følelsens Kilder flyder med en lyrisk Renhed og Umiddelbarhed, som oftest savnes — forekommer det mig — noget hos Dem og som her gaar nær til Hjerte. — Naa! nu nok om det; jeg kommer jo nok til paa Tryk at sige Dem, hvad jeg mener; nu blot rigtig til Lykke med den fine og smukke Bog! Simona har ligget af Bronchitis og maa endnu ikke gaa ud, men jeg kommer nok ud til Dem f. Ex. paa Torsdag eller Fredag. Hilsen til Jenny og Nanna.

Deres

hengivne

Vald. Vedel

Kære Vedel!

Det glæder mig at høre, at De har det så godt deroppe og driver den fornuftige beskæftigelse at dovne; det har De rigtig godt af; så kan De da blive en smule udhvilet, til De nu skal ned og proppe det halve Tyskland i Deres hjærnekiste. Tak, fordi De vil have mig op hos Dem; jeg er bange for, det ikke lader sig gøre på søndag; men det kunde nok være, jeg kunde se at smutte derop i ferien engang, og jeg har megen lyst til at se landet deroppe.

Jeg har haft rygende travlt i denne tid på kontoret og hjemme. Jeg fik da min Gladstone-artikel færdig i rette tid, og er nu ved at samle sammen til Pontoppidan; roder og læser og interviewer folk. Jeg er faldet over et og andet, som er ganske morsomt. F. ex.: Borchsenius tog sig i begyndelsen varmt af Pontop. Men så gik P. engang hen i Børstidende og skrev en lille fortælling »Den stærke skræder«, der nu findes i Krøniker. Jeg véd ikke, om De husker den: det er om en lille spinkel skræder, der påstod, at han kunde løfte 2 tøndesække korn; det kunde han nu ikke, men han lavede sig til og greb fat i dem med sådan en fortrøstning og anstrængelse, at han imponerede folk: han havde været ligeved at løfte de to sække, hed det siden. I Børstidende havde fortællingen en lille efterskrift, hvori det hed, at H. P. altid kom til at tænke på den historie, når han så Otto B. i Morgenbladet tumle med de store samfundsproblemer. Han magtede dem ikke; men når godtfolk så ham kaste sig over dem med en så sikker tro på sin overlegenhed, tænkte de beundrende: Død og pine! sikken en kraftkarl, han alligevel må være, siden han tør binde an med dem. — Det tilgav Borchsen. ham ikke. — O. B. er en dejlig mand. Ottosen fortalte mig om ham forleden, at da han (Ottosen) havde fået en eller anden til at anmelde

Ottosens og Bruns svenske læsebog i »Dannebrog«, forlangte Borchs. anmeldelsen formuleret således: det er en meget god læsebog — som supplement til den af Otto B. udgivne samling svenske læsestykker.

Jeg har haft fat i den dom, Børsbladet i sin tid fik for en artikel af Pontoppidan. Det var en stram dom, må jeg sige. For det første var det underligt, at de dømte Ernst Brandes, når Pontoppidan havde mældt sig som forfatter og påtaget sig ansvaret — de nævner ikke engang Pontoppidans navn i dommen — men endnu mærkeligere er det, at de domfældte for den artikel. Det var en anmeldelse af Stuckenbergs Messias. Pontop gjorde indsigelse mod, at St.s Messiasstype var for hængehovedet alvorlig. P. sagde, at reformatorerne gerne havde været livskraftige og livsglade naturer, og mente, at den gode gamle Messias fra Jødeland heller ikke havde været noget hængehoved. Totalafholdende var han ikke, se bryllupet i Kana, og han yndede at omgive sig med kvinder, så der havde også nok været en frodig livslyst i ham. Det var det væsentlige indhold af artiklen, nogle af udtrykkene var måske en smule kraftige, men tonen var aldeles ikke blasfemisk; det var en rolig hævden af én anskuelse mod en anden. Alligevel fandt både Kriminalretten og Højesteret, at det var en forhånelse af den kristne kirkes troslærdomme! Der var ikke nogen forhånelse i det faktiske, og jeg gad vidst, hvad det var for en troslærdom, der blev angrebet.

Pontop. fortæller i et brev, jeg har fået at læse, at i 1890, da han var i Berlin, kunde han ikke få den frie adgang til teatrene, der ellers gives til fremmede forfattere, fordi kultusministeriet her ikke vilde give ham attest for, at han var dansk forfatter. Kan De huske noget om det? For det var dog et temmelig stift stykke. Han havde dengang det anckerske stipendium ovenikøbet.

Jeg havde brev fra Saxild forleden dag. De havde haft det godt i London, og han havde haft megen glæde af turen. Han havde navnlig fået et stærkt indtryk af det britiske riges verdensstorhed, af at England selv, nu kun var en ringe del af det britiske imperium. Det indtryk kunde han for en del have fået af Kipling, hvis han havde læst ham.

Jeg talte forleden lidt med Henrichsen i telefon; han var forarget over, at De insinuerede, at han havde fået ondt i sin mave af at drikke spiritus og tilbageviste den beskyldning med indignation. Han havde det ellers ordenlig, men måtte holde diæt (også for spiritus, formoder jeg). Idag traf jeg på Kristoffer Nyrop, som talte om Deres franske litteraturhistorie. Han havde nogle indvendinger at gøre mod Deres fremstilling af det gamle franske, men i det hele var han svært begejstret for Deres skrift, både hvad angår form og indhold og orden; det havde været ham en stor glæde at læse det, og især ovenpå Gigas' tanteæstetik. Han klagede over nogle trykfejl o. l.; jeg sagde hvad De havde fortalt mig om Jul. Clausens rettelser. Nyrop havde haft godt udbytte af sit pariserophold, han havde gennemgået Maître Pathelin og opdaget, at de udgaver, der var, duede ikke stort; nu skulde han lave en anden og bedre, og franskmændene havde sagt, at han endelig måtte udgive den dernede. Hvilket kilrede ham.

Det var meget godt, som det gik ved valgene i Slesvig, god fremgang alle vegne undtagen i Sønderborg. Jeg har forøvrigt haft den ære, at et møde dernede blev opløst, fordi folk vilde synge min slesvigske vise.

Hils Simona og Gudrun. Deres hengivne

Niels Møller.

Kære Møller!

Jeg synes dog, jeg vil skrive til Dem engang under min Rejse, skønt jeg — som De ved — ikke er nogen Liebhaber af Brevskrivning. Jeg har slet ikke hørt, om Simona har drevet yderligere Underhandlinger om at faa Jenny og Nanna over til sig; gid de vilde tage derover! I Begyndelsen havde jeg slemme Vejr; her regnede navnlig to Dage — da jeg skulde bese Halle og Bamberg — i den Grad ustanselig, som jeg aldrig synes, jeg har været med til hjemme. Men nu har vi haft en Uge prægtigt, meget varmt Vejr, og det, haaber jeg, vil holde ved. Jeg sidder nu i München. Først var jeg nogle Dage i Berlin for at forberede mig gennem Samlingerne dér. Saa tog jeg gennem Thüringen — som altid staar for mig i et eget Skær af Germaniens Hjærte: Luthers og Weimars Land — ned til Øvrebajern, det gamle Franken, hvor jeg tog Bamberg, Würzburg, den gamle afsides beliggende, særlig urørt vedligeholdte By Rothenburg, Nürnberg og endelig Regensburg igennem.

De ligger ved Floder allesammen, og det giver jo altid et morsomt Liv til en Stad med de mange gamle Stenbroer, Tømmerflaader osv. Würzburg og Bamberg er jo gamle Bispesæder; der knækkedes Borgerstandens Reformationslyster og Bondekrigene; nu er Byerne fyldte med store Jesuitkirker, i Würzburg et særligt Jesuiteruniversitet, og over Byerne troner Bispernes Residenser som Borge. De staar ogsaa i Domkirkerne overalt paa store Gravstene med Bispestav i den ene, lang, dragen Kårde i den anden Hånd, og skræver i seig Selvsikkerhed som Riddere. Rundt om, opad Bjergskraaninger vokser den frankiske Vin, som slet ikke er saa gal, og nede i Staden er de gamle Patricierhuse forsynede med Halvcirkelrunde, vældige

Porte, garnerede med Kvadersten, indrettede specielt for at kunne køre de mægtige Vintønder derind. Der er mange gamle Huse, i den kendte Nürnbergerstil, med høj Gavl til Gaden, store Karnapper osv. Og morsomt er det at se — og jeg har en stor Arkitekturbog med, som kan vejlede mig, — hvordan Renæssancen, som kunstelskende Bisper og Patriciere optog, blander sig med Gothiken overalt. Jeg har ogsaa en Bog med om Nürnbergs gamle Malerskole, som vil forsøge at faa mig til at se vidunderlige Mesterværker i de gamle Alterbilleder fra c 1400, men den hopper jeg dog ikke paa. Dürer interesserer mig en hel Del, navnlig for hans Mandportrætter og Apostelfigurer; ellers har jeg en særlig faible for Cranach med hans naive Venuser og Evaer; De husker maaske, De hjemme hos mig har set hans »Foryngelses-dam«. Der er en saa livlig opfindsom Fantasi i ham og en saa naiv, frisk Fortællelyst og do. Evne, saa fornøjeligt oprindelig. Forøvrigt er der virkelig mange, gode, gamle Træskærerarbejder; man stod (før Dürer, Cranach, Holbein) ubetinget langt højere heri end i Maleri. Der er noget indfødt nationalt over denne Fremstillingsmaade, groet sammen med Haandværket, som den var. Og saa er der Træsnittet, som jeg beklager ikke at have dyrket i Berlins Kobberstikskabinet; her i München har jeg navnlig set Snit af Schon-gauer, en af Dürers Forgængere, som var udmærkede. Forøvrigt har jeg haft den Skuffelse her i M., at den vigtigste Del af bayrisches Nationalmuseum var utilgængeligt p. Gr. af Omflytning. Her er saa mange Danske her i München, saa man ikke kan spytte for dem; jeg er dog kun bleven tiltalt af Hr. Friis, om De ved, hvem han er, i sin Tid en af Starckes Adjudanter. — Nå, og Dreyfuss, »Politiken« nægter sig vel ikke noget i denne Tid; der er jo nok at fraadse i. Der lader jo til alligevel at staa en temlig

mægtig Opinion bag Zola, navnlig kan jeg godt lide Trarieux; ham saae vi, dengang vi var i Deputerkammeret. Nu rejser jeg herfra, først til Augsburg og Ulm, saa til Basel, derfra til Strassburg (De kunde godt, om De gad, skrive poste restante dertil) saa til Mainz, Frankfurt, Køln og hjem.

Hils Jenny og Nanna!

Deres hengivne

V. V.

Ørstedesvej 27 22/7 98.

Kære Vedel! Det var svært pænt af Dem at skrive mig til og fortælle mig noget om Deres rejse. De har jo fået en mængde morsomme ting at se, men nogen egenlig hviletid er det vel ikke for Dem. Jeg begynder nu at længes meget efter at få lejlighed til at hvile min hjærne lidt; jeg er dygtig forslidt og gnaven med hovedpine og sådannoget. Så har det også været et skandaløst vejr, hundedage og hundekoldt, blæst og regn i et væk. Idag er det første gang i lang tid vi har haft en smule ordenligt vejr. — Vi hører just ikke meget om Dreyfusaffæren i denne tid; Politiken har hverken lejlighed til at svælge i den affære eller i den amerikanske krig for en kommunal skandale, som er bleven åbenbaret og som De måske har hørt noget om. Det er om nogle ejendomme, kommunen har købt med en husmægler Larsen som mellemmand. Samme Larsen er kompagnon med socialisten P. Holm i en afbetalingsforretning. Holm har som borgerrepræsentant fået at vide, at kommunen vilde købe ejendommene og har så sat Larsen ud på at købe dem, dels hos et bagerkonsortium, dels hos Guttermann. Skandalen består nu i, at Larsen har lavet

sig et grumme stort salær ved den lejlighed. Han købte bagerejendommene for 450000 kr, men fik sælgerne til at give slutseddel på 500000 kr og fik Borup, borgmesteren, til at købe dem til den pris. De 50000 kr skulde han så dele med Holm. Spørgsmålet er nu, om han ikke har begået bedrageri ved den transaktion. Der tvistes om, hvorvidt han var kommunens fuldmægtig i handelen, eller om han optrådte overfor Borup som sælger. Larsen er bleven arresteret og Holm, som var rendt til Hamborg, er bleven anholdt dernede. Om han er strafskyldig eller ej er nok noget tvivlsomt; men han er så grundig kompromitteret ved historien, så han nok er færdig som offentlig mand. Det er en meget kedelig historie både for socialisterne og for de liberale i byen; og jeg kan ikke andet end harme mig over, at disse mennesker ikke kan få foden indenfor magtens døre, før de strax får skidne hænder. Det er jo også grumme dumt af Holm. Han kunde da sige sig selv, at den historie ikke gik hen uden at den blev opdaget. Bagerne, hans kammerat havde at gøre med, havde ingen grund til at tie med de 50000 kr og det lå nær at finde sporet fra Larsen til Holm, når først handelen blev offentlig kendt. Så går sådan en fyr hen og ødelægger den gode og indflydelsesrige stilling, han virkelig havde, blot fordi der vifter en snestusind for øjnene af ham. Det er forøvrigt ingen rigtig rar historie for Borup heller. Han har ladet sig tage temmelig kraftig ved næsen. Forresten er ejendomshandelen og byggevæsenet her i byen vist i en temmelig fedtet gænge. Henrichsen — der var herude i aftes og om nogle dage rejser til Gausdal (jeg skulde hilse Dem fra ham) — fortalte mig en hel del nette ting derom. En af hans historier var komisk nok. En mægler havde en ejendom på Købmagergade til salg. Han fik fat i en mand, der havde lyst til at købe, og vilde have ham til at

give en 350000 kr for ejendommen. Det fandt manden dog var altfor dyrt. Så går mægleren til en mand, der ejede et hus ved siden af det, der skulde sælges, og spør ham, om han ikke vil sælge sin ejendom. Nej, han tjente godt på den, brugte den selv, det var der ikke tale om. Mægleren kommer igen til ham og siger: hvis De nu kunde få 450000 kr for den, vilde De så ikke sælge. Jo, det vilde han jo nok, men det var der ingen, der vilde gi, det var en ganske vanvittig pris. Ja, det kunde han ikke vide; og mægleren snakkede så længe for ham, til han gav ham et papir, hvorpå stod, at han (ejereren) nok vilde sælge for 450000 kr. — Med det kiler mægleren så til den anden mand og siger: De vilde ikke gi 350000 kr for ejendommen. Her kan De se, manden ved siden af vil ha 450000 for sin og den er ikke bedre end den, De kan få at købe. De kan med andre ord tjene 100000 kr på den handel. Og med den lokkemad fik han fisken til at bide på krogen. — Jeg ved ikke, hvad det bliver til, om Jenny og Nanna tar til Simona. Jeg synes det er dumt af dem ikke at tage mod jeres gode tilbud; men Jenny er stædig og det nytter ikke at præke fornuft for hende, hvilket jeg derfor også er holdt op med. Men De skal have tak, fordi De er så rare og vil have dem derop. Jeg er bleven færdig med min Mary Fitton og skal nu se at få Pontoppidan færdig inden ferien; men jeg mangler endnu nogle oplysninger om ham.

Venlig hilsen Deres hengivne

Niels M.

Ørstedesvej 27. 19/2 99.

Kære Vedel!

De har virkelig givet mig sådan et hjærtetød, at De ganske har taget vejret fra mig. Jeg er meget rørt og tak-

nemlig over Deres store og gode gave, men jeg er meget skamfuld ved at tage mod den og forbavset. Må jeg underhånden fornemme og spørge, om det ikke tilfældig skulde være i et flygtigt anfald af lærd distraktion, De har skrevet mit navn i bogen? Har De ikke lyst til at betænke Dem? Det er dog et værk, De selv kan have gavn og glæde af. Og jeg synes, det er for galt, at jeg skal skille Dem af med den. De er jo da bogmand selv. De skulde sove på det, synes jeg. Jeg vil imidlertid give mig til i mag at arbejde mig gennem bogen; den ser meget interessant ud, men jeg har endnu kun bladet den igennem og læst noget af indledningen. Den har sådan en morsom duft af gammel tysk professor, det er også så godt i stilen, at han sidder og læser sin Homer i sine sidste dage. Men hans plan er fornuftig, og der er ligesom et renæssancedrag i, at han foretrækker at holde sig til klassikernes text fremfor at sidde og forsandes i de lærde filologiske tidsskrifters notitser og krimskrams. Noget af det vanskeligste ved hans arbejde er, synes jeg, at holde beretningerne fra de forskellige tider ude fra hverandre. Nu skal vi se, hvordan det lykkes ham.

Kære V. Jeg takker Dem så varmt jeg kan for bogen, men jeg vil som sagt finde det aldeles i sin orden, om De betænker Dem.

Deres hengivne
Niels Møller.

2/4 1900

Kære N. M.!

Jeg hører, at De har sagt nej! til Simona til paa Onsdag. Kunde De ikke tjene os i alligevel at komme? Vi trænger sådan til Dem, baade til at holde Lehmann Stangen ved

Middagen og give Høffding de nødvendige Stikord om Aftenen. Det er Kl 6 og Jenny og Nanna kommer jo.

Deres hengivne
Vald. Vedel.

11/12 1900

Kære N. M.!

Maa jeg i Anledning af Fødselsdagen sende Dem mine bedste Lykønskninger. Ønskerne skal navnlig bestaa i god Lykke med Shakespeare, godt Udbytte af Lørdagsforedragene, godt Avancement i Livrenten, lidt lettere Sind overfor Genvordighederne og lidt føjeligere Skikkelighed overfor Mennesker og Forhold. De er en saadan forbandet »haard Negl«, kære Møller! Det er meget menneskeligere at være lidt af et Bløddyr som

Deres hengivne
V. V.

E.S. Jeg hører jo, at De modtager ikke Gratulanter, saa faar De heller ingen Present!

28/12 00.

Kære V. V.

Jeg må desværre bestemme mig til at sige nej til på lørdag. Humøret er langt under nul, hovedet har været elendigt i flere dage, kræfterne er sløje, og jeg duer ikke til at være mellem mennesker. Så jeg ber Dem undskylde, at jeg svigter Dem. Det er jo værst for mig selv; for jeg vilde gerne tage nordmanden i øjesyn, og jeg vilde også gerne snakke med Blinkenberg. Men for øjeblikket er jeg

mest skikket til at puttes så afsides som muligt, langt fra menneskens samkvem.

Tak for i tirsdags og for al Deres (altfor store) godhed mod os. Et godt nytår!

Deres N. M.

[1902]

Kære N. M.!

Kan De ikke sige mig, hvad jeg skal kalde min Bog; nu maa det nemlig bestemmes. Lyder »Heltelivets Saga« virkelig altfor flovt eller flot? Jeg er selv betænkelig, men kan ikke finde noget bedre. Jeg kan ikke sige »Helsesagn«, thi det er ikke Sagnudredning, ikke »Helsesang«, thi Sagaer, Krøniker osv bruges ligesaa vel som det paa Vers; »Heltedigtning« lyder mig for kedeligt og viser hen paa en literærhistorisk Undersøgelse, og det er det egentlig heller ikke. Det er Heltedrømmen og Helteidealet som et Led i Folkenes Udvikling — det er Æmnet. Men »Heltedrømmen« betyder jo sproglig set vel nærmest »Heltens Drøm« og »Helteidealet« eller »Helteaanden« svæver ogsaa noget for højt og vidt. Hvis man kunde sige noget om »Heltealdren«, var det rart nok, men derved tænker man paa de historiske virkelige Helte og Heltetider. Min Bog begynder med at sige, at ligesom Jordklodens Liv stadig afsætter Skydannelser, der sænker sig ned igen, avler nyt Liv og ny Skyer, saaledes udformes under Menneskehedens Liv stadig store Drømmedannelser af det virkelige Liv og de daler ned igen over Livet og virker paa det. De ældste store Drømmedannelser hos Folkene er næsten overalt en Heltelivets Saga — et Afbilled af Virkelighed og et Forbilled for Virkelighed, et Udtryk for Krigens Mission i Folkenes Barndomstid som skabende den første Moral i dem og

byggende Samfundene op —. Saa taler jeg først om Krigens virkelige Mission i Kulturens Udvikling. Saa om Heltedigtningens Afspejling heraf. Helteidealet — Kampen — Skæbnen — Kongen — Slægten — osv osv. Hvad skal slikt kaldes? Hvis vi ses paa Mandag (maaske kommer jeg dog ikke), er De saa god at give mig ren Besked herom.

Deres
V. V.

Har De læst V. Andersens Bog? Ikke skulde De have Lyst at skrive om den?

9/12 02

Kære Vedel.

Nu har jeg læst Andersens Betragtninger. Jeg kunde godt lide at skrive om den, men det blir mig sikkert umuligt at få det gjort så hurtigt, at det kan komme i januar-hæftet. Dels på gr. af, at jeg jo også har andre ting at gøre, og dels fordi jeg måtte lade bogen bundfælde sig først. Den har rørt mig og fængslet mig, men også opirret mig noget. Der er noget vegetativt ved den, som ikke helt tiltaler mig og det er vel meget søndagssiden af verden, han vender ud. Men der er noget meget betagende blødt, næsten angstfuldt i den måde, han klynger sig til livet på. Noget af en træt sjæl, der søger trøst. Men jeg er ikke i balance overfor bogen. Hvis De nu selv vil skrive om den, så sig til, så skal jeg straxens sende Dem den.

Se på vedlagte, om De gider ha det til Tilsk.

Hvor blev De af i mandags aftes?

Deres
N. M.

Kære N. M.!

Jeg synes, det er Synd og Skam, at Deres Sind er bleven fyldt med en saadan tung, vredladen Sorg over Livet, som den, der aander af Deres Artikel. Men jeg synes, De skal lade alt staa, som det staar. De giver — efter min geheimeste Mening — snarere Andersens Bog mere end der tilkommer den end mindre, og Deres Reaktion overfor hans Livsyn synes mig baade i sig selv overmaade berettiget og paa sin Plads og tillige ogsaa selv et Stykke Trosbekendelse, som kommer med megen personlig Vægt og vil gøre en Del Indtryk. Men kære Møller! det er mig en saadan Smerte, at jeg synes, De bliver mer og mer borte for mig, trækker Dem længere og længere ind i Deres Sneglehus. Jeg synes nu, jeg vilde foretrække enhver Løsning — undtagen den, De undrer Dem over i Artiklen, at ikke flere Folk benytter —, hellere end blive ved at se Dem saa forhærdet og indmuret i Deres dumpe Tungsind. Kunde De ikke f. Eks. tage Dem saa meget fri, at De tilbragte en bestemt Ugedag altid hos os og vi saa snakkede lidt mere ud paa Tomandshaand om alt, hvad der tyngede os. Jeg er ogsaa langt fra saa freidig og rask paa det, som jeg ofte lader, og har ogsaa mit, der tynger og piner mig. Tænk i alfald paa, om De ikke kan komme lidt tiere ud til os; nu, da Sporvognen gaar saa hurtigt, er det jo i Grunden kun saa ringe en Uleilighed.

Apropos! Paa Torsdag Aften vil jeg bede nogle unge Mennesker — ja maaske ogsaa et Par Ældre — komme herud, det blir vist kun (?) Mandfolk. Kunde De ikke komme med? Hvis De ikke inden Mandag Formiddag

sender mig Korrekturen — før behøves naturligvis ikke —, kommer jeg ind paa Kontoret ved 1 Tiden, saa kan De i Frokosttiden maaske gaa den igennem med mig.

Deres

V. V.

18/10 1903

Kære Møller!

Jeg naaede ikke — som jeg havde tænkt det — ud til Dem igaar Aftes og vil derfor skriftlig sige Dem Tak for Deres Anmeldelse af min Bog. Jeg har aldrig turdet spørge Dem om Deres Mening om den og udlagt Deres Tavshed paa den mest ildevarslende Maade. Nu kan jeg jo nok læse mellem Linierne, at De — ligesaa lidt som jeg — er saadan egentlig begejstret for Bogen. De mener nok, som jeg, at Æmnet tildels er umuligt og at jeg tildels har forløftet mig paa det. Men jeg var bange for at De i Deres Hjærte — saadan som jeg mistænker flere for at gøre det — betragtede den blot som et, tilmed uhyre kedeligt, Kuriosum, et uvidenskabeligt Kompilationsarbejde uden Betydning, til ingen Nytte. Trods den hensynfulde Venskabelighed, jeg finder i Artiklen og som aabenbart holder adskillige Indvendinger tilbage, tror jeg nu imidlertid til min Glæde at kunne antage det for Deres virkelige Mening, at der er en original ny Synsmaade i Bogen og at den har nogen Betydning. Og det er det, jeg haabede paa og stadig haaber paa, at den har. Den er langt, langt fra at være vellykket, og jeg har aldrig været saa misfornøjet med en Bog af mig som med den; men den er et Forsøg i en Retning, som der vil gaaes videre ad. De har gjort mig en god Tjeneste ved at holde Artiklen netop i den Tone, den

er holdt, saa nøgternt, at ingen kan sige det er Vennevirak, og saa anerkendende, at jeg netop faar det, jeg bryder mig om og faar det fra den Side, jeg helst vil have det fra. Tak skal De have, kære Møller!

Maa jeg forresten sige Dem, at jeg ikke opfatter Forskellen mellem det kulturhistoriske og det æstetiske i Betragtningen af Heltedigtningen paa samme Maade, som De gør det. Heltedigtningen er for mig den poetiske Idealisering af en Kultur; jeg analyserer direkte kun hin og dens æstetiske Grundmotiver, og kun indirekte giver jeg ogsaa derved Bidrag til Forstaaelsen af en historisk Kulturperiode. — Og for det andet maa jeg angaaende det om Odysseus' Hjemkomst, som De polemiserer imod, tilstaa, at jeg har Betragtningen lige fra Schneidewins Afhandling. Jeg citerer den ikke lige paa det Sted, men pg 18 henviser jeg til den og siger udtrykkelig at jeg »ofte i det følgende vil benytte« den. Det meste af det homeriske i dette Kapitel er fra denne lille, men meget fortrinlige Afhandling; Forsøgene paa en dybere Begrundelse af de forskellige Træk af »homerisk Naivitet« er mine egne; men Exemplerne har han fremdraget og belyst de fleste af. Det er — tror jeg — det eneste Forarbejde, jeg har gaaet temlig tæt paa Livet, men jeg har ment, at jeg ved at nævne det i selve Teksten paa anførte Maade kunde tillade mig det uden i det nærmest følgende at henvise hvert Øjeblik i Noter til, at det er hans Eksempler og hans Forstaaelse af dem, jeg bygger paa. — Men nu generede det mig, at mulig en Letterstedt-læser, der kender S's lille Disputats, skal genkende hans Tankegang i den, De citerer som min, og tro, at jeg ikke har henvist til ham. Men — som sagt — da hele Kapitlet var gennemvævet med Laan fra ham, (forsaavidt Homer Eksemplerne angaar), ansaa jeg en saadan almindelig Henvisning i Teksten for tilstrækkelig.

— Alt dette kan De naturligvis imidlertid ikke gøre for.

Deres
Vald. Vedel.

E.S. Kom »Tilskueren« i Hu og hold den hellig!
Pøns paa noget godt at skrive i den!
Er der nogen af de ny Bøger, De vil anmelde?

28/12 1903

Kære N. M.!

Hermed Artiklen tilbage. Jeg er meget vel fornøjet med, hvad De skriver; De giver mig paa nogle Punkter — men jeg siger ikke hvilke — snarere for meget end for lidt, tror jeg. Aarstallet for Ibsenfestskriftet vil De med lidt Begavelse selv kunne regne ud, aldenstund Ibsen er født 1828. Det Bind af Clausens Lith, jeg skrev i, er fra 1898. Vilde De ikke mellem mine ikke-litterære Afhandlinger tage »Humanisme« (1899) med; den synes jeg selv, der er noget rigtigt i. De skriver, at jeg »skriver hastig«. Det smager mig ikke, det vil man sige om Jul. Clausen; jeg skriver i Virkeligheden meget lidt hurtigt og skriver navnlig alting mange Gange om, selv den mindste Artikel og selvom jeg kun ved den ny Gennemskrivning retter nogle »men«er til »og«er o. l. Men jeg søger altid at give min Stil Fart, Liv, Continuitet, at skabe Illusion af, at der er skrevet *currente calamo*. Et Udtryk for denne Bestræbelse efter at udslette Anstrængelsens Spor er — som jeg selv har lagt Mærke til — netop det, jeg ovenfor siger, at jeg saa ofte retter »Men«erne til »Og«er, c: hvad der under Arbejdet har været følt som en ny Tankegang, der indledes med en Stansning, gør jeg uvilkaarlig i Renskriften til noget, der gaar af sig selv og flyder jævnt og naturlig ud af det foregaaende.

Summa Summarum: Min Stil er maaske hastig, men jeg skriver ikke hastig.

Efter alt dette om mig selv skal jeg — frisk fra Morgenavisen — udtale min beherskede Smerte over at der ingen Kammermusik er iaften, min ubeherskede Forventningsglæde m. H. t. Majestætens Helbred, og min Bedrøvelse over ikke at skulle glæde mig længer over Salomons smukke, ejendommelige Skikkelse og høre paa hans kostelige Ekspektioner.

Deres hengivne

V. V.

11/12 1904

Kære N. M.

Da jeg altid har anset det som en Brist i Deres almindelige Dannelse, at De ikke har et Konversationslexikon, og da jeg desuden er et stædigt Asen, der ikke vil finde mig i ikke at kunne give Dem »et synligt Tegn« paa min Taknemlighed for alt det Besvær, De havde i Foraaret for mig, tillader jeg mig hermed at sende Dem det Udkomne af den vise Salomons samlede Værker. Maaske kommer jeg opad Eftermiddagen ud og aflægger min ærbødige, mundtlige Lykønskning; jeg er vis paa, at De til at begynde med vil blive noget gnaven over Gaven og synes, det er smaaligt af mig at ville »gengælde«, hvad De yder som en Venne-tjeneste, men hvis De havde fuldt op af Tid til Raadighed og jeg var i Bekneb for Mammon, skulde jeg saamænd med god Samvittighed byrde Arbejde paa Dem for mig; nu derimod skal De have nogen Gavn af, hvad De har slidd. Og De skal se, De i Længden mange Gange vil være glad ved at have al den Viden ved Haanden.

Deres hengivne

Vald. Vedel.

Kære N. M.

Nu, da Nordens Magus efter Sigende ligger paa sit Næstsidste, turde det maaske være paa Tide, at jeg henvendte mig til Leilighedspoeten paa Ørstedsvvej og gjorde en foreløbig Bestilling paa et Begravelsesdigt over den ventelig snart salig afdøde. Med andre Ord: Kunde De ikke stemme Strængene, polere og prøve dem lidt og begynde saa smaat paa en Kongsdrapa over Henrik Ibsen, som jo lader til at dø i Sommer?

Deres
omtænksomme
Redaktør.

Kære N. M.!

Tak for Digtet! Det er virkelig et Drapa, som er sit Æmne værdigt. Især de to første Strofer synes jeg er magtfulde. (Kun er Linien: »Blev han end til Døden bragt« efter min Mening lidt uheldig). I 4de Strofe er lidt for meget Tankestof presset sammen, synes jeg, det er lidt vel abstrakt, og Overgangen »med modnet Orden, — ej af Friheds vilde Rus« burde — forekommer det mig — være stærkere udhævet. Og saaledes skulde ogsaa i sidste Strofe — mener jeg — Stjerneslutningen have været noget vægtfuldere som Modsætning ill Sommerpyntens Uvaragtighed. — Men det er et mægtigt og prægtigt Digt, som jeg er

meget glad over, og det er kun for at gøre mig vigtig, at jeg kommer med disse »men«er.

Jeg tror godt, der er Tid til at vente med Korrekturen til imorgen (Mandag) Aften. Saa sender De den direkte i Trykkeriet til Tirsdag Morgen.

Deres

V. V.

Ørstedesvej 27 5/12 09

Kære Vedel.

Sikken en overraskelse De sådan ganske underfundig har beredt mig! Jeg blev først ganske flov ved at se mig således stillet frem til offentlig beskuelse som en slags jubelolding og over de blomster, De snoede om den milepæl, der er grænsen for ungdommens land. Men jeg blev sidst og mest rørt og taknemlig over det varme venskab, som taler gennem Deres artikel, — et venskab, lad mig sige det engang, som har været en af mit livs bedste lykkegaver, som har været mig til fremme, til styrkelse og til glæde i alle de år, jeg har kendt Dem, og som jeg stoler på også vil følge mig ind i de kommende (om jeg får lov at bruge flertalsformen).

Deres

N. M.

Hvad er det om J. L. Ussing? Er det noget, De har drømt, eller noget, jeg har glemt? Jeg har da forresten engang fået et ministerielt stipendium; det var for det, jeg fulgtes med Dem til Paris.

Kære Møller

Jeg kan ikke sige Dem, hvor glad og rørt jeg er over det Digt over Fader, som De sendte mig; jeg føler det som en saadan Lykke, at jeg har kunnet vise Fader for dem af min egen Tid og Slægtled, som jeg holdt mest af, og at de saa let og klart saae alt det i ham, som jeg selv holder af. Hvad De siger om den spændte, tyste, haabløse Kamp gennem de mange Manddommens Aar og om det paa en Gang hvasse og trætte i det blaanende Blik paa gamle Dage, der kunde mildne sig saa muntert, — det tyder, synes jeg, saa fint og rigtigt hans Sjælelivs Historie, og det sammenfattende Slutningsbillede af Laertes, der pusler i sin Have og tavs ærgrer sig over den frække unge Beilerhobs Leben hjemme i Huset, anskueliggør ganske hans Holdning overfor Tiden efter Systemskiftet. Fader havde det ikke meget med at beundre (og det hang sammen med en væsentlig Begrænsning i ham), men en stærk Følelse hos ham var Respekt, det var ikke mange, han heller havde *den* Følelse overfor i nogen videre høj Grad, men det kan jeg sige, at af mine Venner var De ubetinget den, han havde mest Respekt for. Blandt de mange velvillige, men meget misvisende Ting, der er sagt om Fader i disse Dage, er ogsaa det om hans æstetiske og kunstneriske Sans og Interesse. I den Retning var det temlig lidt bevendt med Fader, og Deres Digtning prellede — maa jeg tilstaa — vistnok saa temlig af paa ham. Men han havde en stor Sans for de Manddommens Dyder, som De beundrer og selv ejer, og naar vi talte om Dem eller læste noget af hvad De havde skrevet paa Prosa, var der bare i den Maade eller Tone, han nævnte Deres Navn i, en saadan Agtelse, som for hans kølige, men vederhæftige Natur — som sagt — var en af de stærkeste Følelser. Ringeagt for »Klodrianer«

og Ærgrelse over »Vindbøjtler« og Respekt for »Dygtighed«, Agtelse for »Bravhed« — det udgjorde, tror jeg, næsten den Kreds af Følelser, han havde overfor sine Medmennesker, udover sine allernærmeste.

Tak kære Møller for dette »Gravmæle«, De har sat over Fader, det bliver heldigvis staaende, naar den noget tomme, officielle Ceremoni igaar er vejret bort. Det var de første Taarer, jeg har faaet i Øjet siden Faders Død, da jeg læste Deres Ord om den gamle Herre, hvis Hænder stivned i Døden og hvis Hoved sank træt ned paa Linet. De skulde vide, hvor det passede paa hans Dødstund; jeg skal fortælle Dem derom, naar vi ses.

Deres hengivne
Valdemar Vedel.

Saavidt jeg forstaar, skal det offentlig frem, og trods alt hvad der ævledes om den »bramfri« Slægt, er jeg ikke ked over *det*.

[15. nov. 1913]

Kære Niels Møller!

Det er — som De maaske ikke aner det selv — imorgen Søndag 25 Aar, siden De med »Efteraar« indledede en digterisk Produktion, der har hvilet noget længe, men forhaabentlig nu tages op igen (med mere end Selskabssange for Philipsen). Da jeg for nogle Aar siden kvædede paa mit Prosa-Maal for Deres 50nde Fødselsdag, gider jeg ikke denne Gang forme mine Følelser i Ord, men »Nationaltidende« bringer enten iaften eller imorgen tidlig en lille Artikel (ikke altsaa af mig). Simona tilføjer sin Lykønsning.

Deres
Vald. Vedel

Da »Venskab er vi-ve-let«
skriver jeg paa dette farvede Papir

Kære Vedel.

Tak for Deres venlige hilsen til jubilæumsdagen (hvis det ellers er jubilæumsdagen; det er nemlig en af Georg Hansen på forlaget konstrueret dag). Det var da rart, at De ikke spildte Deres tid med at skrive noget om mig. Æmnet er ikke så meget værd, og gud véd hvorfor man skal i avisen, fordi man for 25 år siden har begået en bog. Men »here in Denmark«, som min gamle skotske ven sagde, »it is always jubilee, jubilee!« »Nat. Tid« var forresten vældig pæn mod mig; hvem har skrevet den artikel? Pol.s morede mig særdeles; den viser nydelig, hvordan legender laves. Om lørdagen sluger jeg en kop kaffe hos Brønnum, inden jeg farer ud til lærerhøjskolen; det bliver til, at jeg hver dag er stamgæst på kaféen, hvor jeg har mit eget bord, og hvorfra jeg kører hjem med omnibilen, som jeg aldrig har sat min fod i.

Tak for sidst! Det var en behagelig dag hos Dem. Jeg hører af Nanna, at De har skumlet over Kidde, at han snakkede for meget og endogså tog pippet (og ordet) fra Berendsen. Det synes jeg er for slemt af Dem. Kidde var virkelig meget underholdende, og når Berendsen tav (forholdsvis) var det nok, fordi det interesserede ham at høre Kidde fortælle, bl. a. om Andersen Nexøs skilsmisshistorie. At K. vilde ha, at forlaget skulde være ædelmodigt overfor litteraturen, kan vel tilgives ham; han kæmpede pro aris & focis.

Med hilsen til Simona og tak både for hendes (voldsomt overdådige) gilde og for hendes hilsen og med skyldig reverens for husets unge dame.

Deres hengivne

Niels Møller.

I DYBET

TIL VALD. VEDEL

1915

Hvor ulmer rødt den tunge sky,
der gyder om den hårde by
af sorte sten og skarpe blus
november-nattens onde gus
 og kælder-klamme væde;
fra gaden lyder brøl og brag
(som tumled dér med bid og slag
kaldt frem af verdenshavets dyb
den døde urtids jætte-kryb)
og tusind rastløs-trætte trin
og hæse råb og skingert grin, —
 en latter uden glæde.

Den øde mørke-larm slår ind;
det gror og bryder i mit sind
og sløret drages fra min hu;
jeg ser og fatter dybt med gru
 den lod, der blev os givet.
Han havde ret, den gamle mand:
kun fjærnt vi skimter lysets rand;
fra barnets gråd til dødens stund
vi har på brøndens dunkle bund
 det helved, som er livet:
En verden fuld af skin og skrømt,
hvor lykkens største fryd er drømt,
hvor al vor lyst og lise kun
skal holde trællen frisk og sund
 og på hans kræfter spare.

Med panden hed og hjertet våndt
fra dag til dag vi har den dont
med flittig hånd at flette strå
og føler bag os dyret stå,
der uden stansen alt vort flet,
så såre det blev gjort, har ædt, —
 så lidt vort værk kan vare!
Kun sorg og kval er ægte nok;
fra krukkens rand den sorte flok,
der lævned blot det falske håb,
i tusindtal med griske råb
 om jorden vidt er fløjne;
selv de, som helveds børn, dog ej
med nøgent åsyn går på vej:
at de des mer kan have magt,
de svøber sig i hykkelsk dragt
 og smykker sig med løgne.

Se nu, da hver en djævel sprang
med jubel-skrig af bånd og tvang
og drak sig rus i blod og ild
og drak sig mere ond og vild
og åd i kød sig ikke mæt,
har vi mon mærket sindets tvæt
 og alvors klokker klemte?
Ak, fagre ord og grådigt spil
hos dem, der end i ly ser til;
for guld de slimer rapt og tamt
og ænser ej, det stinker ramt;
ak, ord, der klogt og ædelt lød,
og kys på hånden blodig-rød
 og gamle vunder glemte.
Og ude, der hvor Mammon skrev

af landesult sit fejdebrev
og ægged frem til harm og had
de tusindtal, som gærne glad
i fred hinanden bygged nær,
men nu med ild og gift og sværd
 hinanden lægger øde, —
hvor klædes dér i høje ord
al brand og plyndring, rov og mord;
den barske død er svøbt i svig,
kun ærligt er det tavse lig,
og Moloch-Baals mørke træk,
der breder død og nød og skræk,
nu på det åsyn er at se,
der kærlig tålte korsets ve,
 den blide guds, der døde.

Dog, mens jeg mine hænder vred
og stirred angst i svælget ned,
hvor mørket koger i fremtids dag
og reder til det næste slag,
 der skal vor isse ramme,
i kløften ved mig så' jeg én,
der rolig lagde sten på sten
og virked trøstig mod sit mål
trods nattens brand og dybets vrål
med stille glød, som han fornam
musik bag verdens vilde glam, —
et blik, der spejder lyst og spændt,
et åsyn mod det vide vendt,
en hånd, der stanser ej sin flid,
skøndt for ham ligger vangen hvid
 og bleg er hårets flamme.
Jeg ser ham hos mig ret og rank,

skøndt himlen om os søndret sank;
hans skære tanke bringer trøst
som gryets lyse streg mod øst,
 når nattens timer hælder, —
»en retvis mand, i forsæt fast,«
der bøjes ej, trods alt, der brast,
der svinger ej for mængdens mund. —
I denne nattens røde stund,
hvor foden gled i blod og dynd,
hvor alt er sygt af svig og synd
og intet trygt, det styrker dog
at høre dagens sikre sprog,
at træffe på en ærlig ånd,
at gribe om en venne-hånd,
 der holder, når det gælder.

Niels Møller

TIDSTAVLE

	Niels Møller	Valdemar Vedel
1859	Født 11.12	
1865		Født 9.11
1881	Student	
1882		Student
1885	Overs. af Carducci og Whitman i Ill. Tid. Første artikel i Tilskueren	
1886		Artikel om Zola i Tilsk. og om Snoilsky i Nord. tidskr.
1887	Cand. jur. Ansættes i Statsanst. for Livsforsikring	Cand. jur.
1888	Digtsaml. Efteraar	Romanen Stavnsbaand
1890	Novellesaml. Hændelser	Dr. phil. på: Guldalderen i dansk Digtning. Rejse til Tyskl. og Italien
1891	Overs. af Aiskylos: Agamemnon	
1892		Dante. Rejsebogen Fra Italien
1894	Overs. af Browning (Granatæbler) og af Sofokles: Antigone	Svensk Romantik
1895	Novellesaml. Koglerier	Docent ved Kbh.s Universitet
1897	Digtsaml. Røster	
1898		Afsnittet Frankrig i Ill. Verdenslitteraturhist.
1901	Overs. af tre Shakespeare-skuespil	By og Borger. Red. af Tilsk.
1903	Afsnit om England i Folkernes Historie	Helteliv

— — — —

NOTER

- 9 *Neergaard*] Den senere statsminister Niels Neergaard var redaktør af »Tilskueren« 1884-92. Vedels artikel om Zola findes i »Tilskueren« 1886 s. 528-48; dateret dec. 1885.
- 12 *min »Snoilsky«*] trykt i »Nordisk tidskrift« 1886 s. 491-508.
- 14 2 *Capitler af en Fortælling*] »Stavnsbaand«, der udkom 1888.
- 19 *Galschiøtt*] Martinus (1844-1940) redigerede »Illustreret Tidende« 1884-1892. Også redaktør af »Danmark i Skildringer og Billeder«, hvori Niels Møller bl. a. skrev om Møen. — *min Doktordisputats*] »Studier over Guldalderen i dansk Digtning«, 1890.
- 20 *Henrichsen*] Erik (1865-1917), overretssagfører, klassekammerat med V. Vedel i Metropolitanskolen. Forf. af bl. a. »Mændene fra 48« (1911) og »Mændene fra Forfatningskampen« (1913-14).
- 23 *Sulle belle membra desiderate . . .*] På »de skønne attråede lemmer« ser digteren englevingerne gro frem; elskerens begærlige suk blander sig med den andægtiges bøn; armene som ville udstrække sig længselsfulde efter bløde favntag, folder sig angergivne over brystet i tilbedelse.
- 27 *Alexander Kraft*] (1863-1906), senere viceinspektør ved fængselsvæsenet; dr.phil. 1892 på »Retten Forhold til den praktiske Moral«.
- 28 *Ipsen var der samme aften*] Knud Ipsen (1862-91) tog 1887 magisterkonferens hos Harald Høffding, til hvis elevkreds han hørte ligesom Vedel og Møller. — *Berendsen*] Ivar (1865-1939), toldinspektør, radikal politiker. Deltog i internationalt politisk arbejde og var særlig talsmand for Finland. — *Ottosen*] Johan (1859-1904), skolemand og forfatter, bl. a. af »Det haver saa nyligen regnet«.
- 29 *Nansen*] Peter (1861-1918) redigerede 1889-90 tidsskriftet »Af Dagens Krønike«. — *Musterknaben*] den nævnte Knud Ipsen.
- 32 *ovre hos Iversen*] lægen og digteren Iver Iversen (1862-92), Niels Møllers gode ven fra Regentiden, havde lægepraksis i Nørre Nebel.
- 34 *sham-royalty*] jvnf. sham poet s. 41. Th. Carlyle anvender flere steder ordet sham for at betegne det forlorne, påtagne og falske, f. eks. Sham-Kings, Sham-Christians. — *Borchsenius*] Otto (1844-1925), red. af »Morgenbladet« 1885-92.
- 37 *en cand. mag. Blinkenberg*] arkæologen Chr. Blinkenberg (1863-1948), senere professor ved Kbh.s Universitet.

- 40 en anmeldelse om *Deres bog*] Møllers kritik af Vedels disputats findes i »Nordisk tidsskrift« (udg. af den Letterstedtske forening) 1890 s. 515-19.
- 43 min oversættelse af *Agamemnon*] oversættelsen af Aiskylos' drama udkom første gang 1891.
- 44 *Deres Bog*] novellesamlingen »Hændelser«, 1890.
- 46 *Jeg maa passe paa ei at blive en Wilkens i mit Sprog*] Cl. Wilkens (1844-1929), sociolog og filosof, prof. ved Kbh.s Universitet.
- 48 *anstalten*] Niels Møller var fra 1887 ansat i Statsanstalten for Livsforsikring, der dengang lå i Havnegade.
- 51 *den anmeldelse, De engang skrev af Efterår*] trykt i »Ny Jord« III (1889) s. 69-73. Det følgende verscitater er fra digtet »Vigilia« i samlingen »Efteraar«, 1888.
- 52 *Saxild*] Georg (1864-1947), arkivmand, landsarkivar i Viborg. Var deltager i aftenene hos Høffding. — *af Dem forlattede Domæne*] Vedel havde 1888 modtaget Universitetets guldmedaille for en prisafhandling om ret og moral.
- 53 *la lodoletta che in aere si spazia*] lærken som stiger i luften. Dante: *Paradiso XX*, 73.
- 54 *Vidt har jeg streift i Verden*] citat fra digtkredsen »Sange til en Søster« i Holger Drachmann: »Ungdom i Digt og Sang« (1879). — *I. B. laver »Fri Theater«*] 11. 2. 1891 vedtog Studentersamfundet at oprette »Studentersamfundets frie Theater«. En af lederne var Ivar Berendsen. — *Den store Digter »Peter Plus«*] Einar Christiansen (1861-1939), hvis drama af dette navn var udkommet 1890.
- 56 *Benvenuto*] Cellini, den italienske billedhugger (1500-1571), der skrev sin selvbiografi.
- 58 *fa di mia membra tutte un occhio solo*] Gør alle mine lemmer til blot et øje. — *trovo una forza in due leggiadre braccia*] Jeg finder en kraft i to yndige arme.
- 59 *vor elskede ven Oskar Hansen*] (1856-1938) blev i 1892 dr. phil. på en afhandling om Kants erkendelsesteori. — *Larsen, teologen De véd*] Eduard Larsen (1860-1946), dr. phil. 1891, forstander for Skaarup statsseminarium 1915-29.
- 67 *blive til noget med Kommunebibliothekerne*] Vedel var 1898-1912 overbestyrer for Københavns kommunes folkebiblioteker.
- 68 *περι παντος ἀληθεια*] sandheden om alt.
- 70 *Gellerup*] digteren Karl Gjellerup (1857-1919).
- 73 *Sikken Levy gik hen og døde*] skolebestyrer Valdemar Levy døde 19. juli 1897.
- 74 *jeg kommer jo nok til paa Tryk at sige Dem, hvad jeg mener*] Vedels anmeldelse af »Røster« findes i »Tilskueren« 1898 s. 79 ff. Digtsamlingen udkom i slutningen af sept. 1897.

- 75 *er nu ved at samle sammen til Pontoppidan*] Møller skrev artiklen om Henrik Pontoppidan i 13. bind (1899) af »Dansk biografisk Lexikon«, udg. af Bricka.
- 77 *Deres franske litteraturhistorie*] Vedels afsnit om Frankrig i »Illustreret Verdens-Litteraturhistorie«, red. af Julius Clausen (1898–1901), hvori Emil Gigas skrev om Spanien og Italien.
- 83 *Deres store og gode Gave*] 13. 3. 1899 skriver Niels Møller til Georg Saxild: »Vedel, som er et meget pænt menneske har overrasket og rørt mig ved at forære mig Burckhardts græske Kulturhistorie«.
- 84 *god Lykke med Shakespeare*] formentlig Niels Møllers arbejde med at oversætte Henrik IV, Hamlet og Købmanden i Venedig, der udkom 1901. — *Lørdagsforedragene*] Møller forelæste over verdenslitteratur på Statens Lærerhøjskole.
- 85 *Kan De ikke sige mig, hvad jeg skal kalde min Bog*] på foden af brevet er noteret med N. M.s hånd: »Heltesyner i folkenes sagn og digtning«. Bogens endelige navn blev: »Helteliv. En Studie over Helte-digtningens Grundtræk«.
- 86 *Andersens Betragtninger*] Vilh. Andersen: »Knud Sjællandsfars Betragtninger over Aaret og Dagen«, 1902, som N. M. skrev om i »Tilskueren« 1903 s. 167–74.
- 88 *Deres Anmeldelse af min Bog*] findes i »Nordisk tidskrift« 1903 s. 402–08.
- 90 *Hermed Artiklen tilbage*] N. M. skrev om V. V. i 18. bind (1904) af »Dansk biografisk Lexikon«, udg. af Bricka.
- 91 *Salomons smukke, ejendommelige Skikkelse*] højesteretsadvokat Frederik Salomon (1849–1903) døde 28. dec., brevetts dato. — *alt det Besvær, De havde i Foraaret for mig*] under Vedels udenlandsrejse havde Møller redigeret »Tilskueren« i hans sted.
- 92 *et Drama, som er sit Æmne værdigt*] N. M.s digt om Henrik Ibsen findes i »Tilskueren« 1906 s. 433–35, siden optaget i digtsamlingen »Egelunden«.
- 93 *Sikken en overraskelse*] Vedels artikel i anledning af Møllers 50 års fødselsdag findes i »Tilskueren« 1909, 2. halvbind s. 558–63. Brevetts bemærkning om Ussing hentyder til følgende sætning i artiklen: »siden J. L. Ussing en Gang i sin Tid vragede ham til et videnskabeligt Stipendium som en blot og bar Litterat, har han aldrig søgt eller modtaget noget fra de officielle Fonds, som vi andre tapper saa flittigt.«
- 94 *det Digt over Fader*] trykt første gang i »Tilskueren« 1911 s. 239, siden i »Egelunden«. Peter Vedel døde 4. 2. 1911.
- 95 *siden De med »Efteraare*] anføres i »Nordisk Boghandlertidende« som udkommet i ugen 15.–22. nov. 1888.
- 96 *Hvem har skrevet den artikel?*] Den er undertegnet: Kirchh. L., dvs. Chr. Kirchhoff-Larsen.

REGISTER

ved *Albert Fabritius*

() om en sidehenvisning angiver, at den pågældendes navn ikke er nævnt på siden.

- Åstrand, Vendela (1808–99), sv. forfatterinde, g. m. G. C. Hebbe, (5).
Aiskylos (525–456 f. kr.), græsk tragediedigter, 4, 6, 20, 57, 103.
Almquist, Carl Jonas Love (1793–1866), sv. digter, 5.
Andersen, H. C. (1805–75), digter, 2.
Andersen, Vilhelm (1864–1953), litteraturhistoriker, 86 f., 104.
Andersen Nexø, Martin (1869–1954), forfatter, 96.
Bang, Herman (1857–1912), forfatter, 27, 45.
Bartoli, Adolfo (1833–94), ital. litteraturhistoriker, 23.
Berendsen, Albert (1860–97), grosserer, (42).
Berendsen, Ivar (1865–1939), toldinspektør, politiker, 25, 28, 42, 51 f.,
(54), 56, 96, 102 f.
Berntsen, Klaus (1844–1927), politiker, skolemand, 58.
Bismarck, Otto von (1855–98), tysk statsmand, 70.
Blinkenberg, Christian (1863–1948), arkæolog, 37, 84, 102.
Boccaccio, Giovanni (1313–75), ital. forfatter, 40.
Bojsen, Frede (1841–1926), politiker, højskolemand, 41 f.
Borchsenius, Otto (1844–1925), forfatter, 34, 57, 75 f., 102.
Borup, Ludvig Christian (1836–1903), borgmester i København, 81.
Brandes, Edvard (1847–1931), forfatter, politiker, 58.
Brandes, Ernst (1844–92), nationaløkonom, 76.
Brandes, Georg (1842–1927), kritiker, 2, 9, 13, 22, 34, 55, 61 f., 64,
66, 68.
Browning, Robert (1812–89), eng. digter, 7, 27, 32, 40.
Bruun, Georg (1861–1945), skolemand, 76.
Brøndsted, Peter Oluf (1780–1842), arkæolog, 57.
Buckingham, George Villiers, hertug af (1592–1628), eng. statsmand,
49.
Calderon de la Barca, Henao (1600–81), spansk digter, 22 f.

Carducci, Giosuè (1835–1907), ital. digter, 11, 37.
 Carlyle, Thomas (1795–1881), eng. forfatter, 13, 102.
 Cellini, Benvenuto (1500–71), ital. billedhugger, 56.
 Christensen, Lars (1890), 42.
 Christiansen, Einar (1861–1939), forfatter, 41, 47, 54, 65, 103.
 Clausen, Julius (1868–1951), bibliotekar, forfatter, 77, 90, 104.
 Commynes, Philippe de la Clite de (d. 1511), fr. statsmand og historicskriver, 68.
 Cranach, Lucas (1472–1553), ty. maler, 79.
 Cromwell, Oliver (1599–1658), eng. protektor, 13.
 Dante d'Alighieri (1265–1321), ital. digter, 26, 30, 39, 53.
 Drachmann, Holger (1846–1908), digter, 25, 40, 45, 103.
 Dreyfus, Alfred (1859–1936), fr. artillerikaptajn, 79.
 Dürer, Albrecht (1471–1528), ty. maler og kobberstikker, 65, 79.
 Errera, Alberto, 55.
 Estrup, J. B. S. (1825–1913), politiker, 36, 41, 57.
 Euripides (484–406 f. kr.), gr. tragediedigter, 39, 68, 70.
 Ewald, Johannes (1743–81), digter, 33.
 Finzi, Cesare, 55.
 Fitton, Mary (f. 1578), hofdame hos Elizabeth af England, 82.
 Friis (måske Aage F. (1870–1949), historiker, 79.
 Froissart (1337–ca. 1404), fr. historieskriver, 68.
 Froude, James Anthony (1818–94), eng. historiker, 27.
 Galschiøt, Martinus (1844–1940), forfatter, redaktør, 19, 43, 102.
 Garborg, Arne (1851–1924), no. forfatter, 9.
 Gardiner, Samuel Rawson (1829–1902), eng. historiker, 27, 40.
 Gigas, Emil (1849–1931), bibliotekar, litteraturhistoriker, 77, 104.
 Giorgione (ca. 1478–1510), venetiansk maler, 35.
 Gjellerup, Karl (1857–1919), forfatter, 70, 103.
 Gladstone, William (1809–98), eng. statsmand, 75.
 Goos, Carl (1835–1917), retslærd, politiker, 28.
 Gutterman (1898), 80.
 Hall, C. C. (1812–88), politiker, 70.
 Hansen, Georg (1869–1925), kontorchef hos Gyldendal, 96.
 Hansen, Johan (1838–1913), skibsreder, generalkonsul, 35.
 Hansen, Oscar (1856–1938), filosof, pædagog, 42, 59, 103.
 Hebbe, Fanny Vendela Armida (1833–1912), g. 1. m. H. E. Schack,
 2. m. P. Vedel, (5), (66).
 Heiberg, Johanne Louise (1812–90), skuespillerinde, 2.
 Henriksen, Erik (1865–1917), overretssagfører, 20, 40, 52, 77, 81,
 102.
 Herodot (d. ca. 420 f. kr.), græsk historieskriver, 69 f.,
 Hobbes, Thomas (1588–1679), eng. filosof, 28, 60.

Holbein, Hans (1497–1543), ty. maler, 79.
 Holm, Peter (1848–98), politiker, 80 f.
 Homer, gr. digter, 83, 89.
 Hostrup, J. C. (1818–92), præst, forfatter, 19.
 Høffding, Harald (1843–1931), filosof, 2 f., 21, 25, 42, 59 f., 84, 102 f.
 Hørup, Viggo (1841–1902), politiker, journalist, 41 f., 58.
 Ibsen, Henrik (1828–1906), no. digter, 2, 4 f., 22, 92, 104.
 Ipsen, Knud (1862–91), filosof, 28 f., 35, 52, 102.
 Iversen, Iver (1862–92), læge, digter, 31 f., 102.
 Jacobsen, J. P. (1847–85), forfatter, 45.
 Johannsen, Gustav (1840–1901), politiker, 42.
 Jørgensen, Johannes (1866–1956), forfatter, 2, 7.
 Kidde, Harald (1878–1918), forfatter, 96.
 Kielland, Alexander (1849–1906), no. forfatter, 45.
 Kipling, Rudyard (1865–1936), eng. forfatter, 77.
 Kirchhoff-Larsen, Christian (f. 1880), redaktør, forfatter, (96), 104.
 Kraft, Alexander (1863–1906), vicefængselsinspektør, 12 f., 27 f., 42,
 52, 102.
 Kraft, Johan Christian (1820–94), kommandør, (27).
 Krarup, Theodor Regius Lerche (1863–1942), dommer, 12 f.
 Krieger, Andreas Frederik (1817–93), jurist, politiker, 2.
 La Fayette, Marie Madeleine grevinde de (1634–93), fr. forfatterinde,
 67.
 Landon, Walter Savage (1775–1864), eng. forfatter, 40.
 Lange, Julius (1838–96), kunsthistoriker, 2, 21.
 Larsen, husmægler (1898), 80 f.
 Larsen, A. C. (1840–1914), bibliotekar, forfatter, 54.
 Larsen, Eduard (1860–1946), pædagog, politiker, 59, 103.
 Larsen, N. J. (1845–1928), politiker, 58.
 Lassen, Julius (1847–1923), jurist, 42.
 Lehmann, Edvard (1862–1930), religionshistoriker, 83.
 Levertin, Oscar Ivar (1862–1906), sv. forfatter og litteraturhistoriker,
 63.
 Levy, Valdemar (d. 1897), skolebestyrer, 73, 103.
 Macchiavelli, Niccolò di (1469–1527), ital. historieskriver, 26.
 Madsen, Peder (1843–1911), teolog, 53.
 Maitland of Lethington, William (1528?–73), statssekretær hos Maria
 Stuart, 27.
 Manin, Daniele (1804–57), ital. frihedskæmper, 39, 55 f.
 Marer, Johannes (1861–1922), skuespiller, grafolog, 70.
 Michelangelo (1475–1564), ital. billedhugger, 4, 58.
 Milton, John (1608–74), eng. digter, 28.
 Monrad, D. G. (1811–87), biskop, politiker, 2.

- Müller, Jenny (1862–1919), g. m. N. Møller, 27, 32, 66, 71, 73, 78, 82, 84.
- Møller, Lauritz (1833–83), skibsfører, (1).
- Møller, Nanna (f. 1891), g. m. P. Nørlund, 64, 69, 78, 82, 84, 96.
- Nansen, Peter (1861–1918), forlagsdirektør, 29, 102.
- Neergaard, Niels (1854–1936), politiker, historiker, 9, 27, 102.
- Neukirch, Simona (1862–1940), g. m. V. Vedel, 55, 64, 66, 71, 73 f., 78, 82 f., 95.
- Nyrop, Kristoffer (1858–1931), romansk filolog, 77.
- Ottosen, Johan (1859–1904), skolemand, forfatter, 25, 28, 42, 68, 75 f., 102.
- Petersen, Niels (1858–1933), journalist, politiker, 70.
- Petrarca, Francesco (1304–74), ital. digter, 23, 25 f., 30, 39 f.
- Philipsen, Gustav (1853–1925), boghandler, politiker, 43, 55.
- Pingel, V. (1834–1919), filolog, geolog, politiker, 57.
- Plutark (ca. 46–ca. 120), gr. historieskriver og filosof, 65.
- Pontoppidan, Henrik (1857–1943), forfatter, 75 f., 82, 104.
- Racine, Jean (1639–99), fr. digter, 65, 67.
- Raleigh, Walter (1552–1618), eng. søfarer og politiker, 27.
- Recke, Ernst v. d. (1848–1933), forfatter, 41.
- Riis-Knudsen, Christen (1863–1932), teaterdirektør, 22.
- Rist, P. F. (1844–1926), officer, forfatter, 40.
- Rothe, Carl (1859–1923), forfatter, journalist, 61, 63.
- Rousseau, Jean-Jacques (1712–78), fr. forfatter, 32.
- Ruskin, John (1819–1900), eng. forfatter, 50.
- Salomon, Frederik (1849–1903), højesteretsagfører, 91, 104.
- Sarauw, Christian (1824–1900), officer, forfatter, 70.
- Saxild, Georg (1864–1947), arkivmand, historiker, 52, 71, 77, 103 f.
- Schack, Hans Egede (1820–59), forfatter, 5.
- Schandorph, Sophus (1836–1901), forfatter, 36, 45.
- Scherer, Wilhelm (1841–86), ty. litteraturhistoriker, 22.
- Schmidt, Erich (1853–1913), ty. litteraturhistoriker, 22.
- Schneidewin, Max (1843–1931), ty. klassisk filolog, 89.
- Schongauer, Martin (ca. 1445–91), ty. maler og kobberstikker, 79.
- Schück, Henrik (1855–1947), sv. litteraturforsker, 65, 68.
- Shakespeare, William (1564–1616), eng. digter, 4, 7, 22–24, 26 f., 66, 84, 104.
- Snoilsky, Carl Johan August (1841–1903), sv. digter, 12 f., 15, 102.
- Sofokles (496–406 f. kr.), gr. tragediedigter, 6.
- Staal, Emil (1861–1927), overretssagfører, 42.
- Starcke, Carl Nicolai (1858–1926), filosof, skolemand, politiker, 79.
- Stuckenberg, Viggo (1863–1905), forfatter, 2 f., 7, 76.

- Swinburne, Algernon Charles (1837-1909), eng. digter og kritiker, 23, 26 f.
- Tegnér, Esajas (1782-1846), sv. digter, 5.
- Topsøe, Vilhelm (1840-81), forfatter, redaktør, 45.
- Trarieux, Ludovic (1840-1904), fr. politiker, 80.
- Trier, Herman (1845-1925), politiker, pædagog, 41.
- Turgenev, Ivan (1818-83), russ. digter, 22.
- Ussing, J. L. (1820-1905), filolog, arkæolog, 93, 104.
- Wadskiær, Christian Frederik (1713-79), forfatter, 33 f.
- Vedel, Andreas Peter (1862-1922), havneingeniør, (35).
- Vedel, Peter (1823-1911), direktør i Udenrigsministeriet, 2, 5, (25), (37), 94 f., 104.
- Wiibroe, Henriette Cathrine (1847-1907), g. m. M. Galschiøt, 43.
- Wilkens, Claudius (1844-1929), sociolog, filosof, 46, 103.
- Winther, Christian (1796-1876), digter, 59.
- Wordsworth, William (1770-1850), eng. digter, 6.
- Zola, Émile (1840-1902), fr. forfatter, 9 f., 80, 102.